

EGYHÁZI KÖZLÖNY

VEGYES TARTALMÚ S IRODALMI FOLYOIRAT.

1890-iki évf.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DEDEK GREGENS LAJOS.

21-ik szám

Megjelen minden hó 4-án és 19-én másfél esetleg két iven. A
ap előfizetési ára januártól-decemberig 2 frt. osztr. magy. ért
postai szeptküldéssel együtt.

BUDAPEST, november 4-én.

A szerkesztőséget és kiadóhivatalt ill-tő küldemények, pénzek
birdetések, reklamációk stb. a szerkesztő nevére címezve
Budapest Lipótváros Plehánia, Lipót-ter 9. sz. küldendők.

LEO PÁPA JUBILEUMA.

Ezernyolczszáz kilenczvenháromban február 19-én lesz ötven éve annak, hogy Pecci Joakim a Melkizedek-rendje szerint való főpapok, az apostol utódok, a püspökök sorába felvételt. Posuit eum Spiritus Sanctus regere Ecclesiam. Ma, mint általában tisztelt, szeretett, megcsodált aggastyán XIII. Leo néven, Sz. Péter örökében ül; fejét a hármastiaara vállait a hármashivatalnak, a papi, a kormányzó, a tanítói hivatalának telje, nyomja. Ma Ő mindenütt és mindenben a legfőbb; alatta vagyunk mindannyian, fölötte nincs senki, csak az, kinek látható helytartója itt a földön. Ő atyja, parancsolója, gyámola, gondviselője, tanácsadója mindannyiunknak s mi mindannyian az ő gyermekei, alattvalói, tanítványai vagyunk. Ő szeretettel gondoskodik az egész világról s az egész világ szeretettel csüng rajta.

Méltó és igazságos tehát, hogy ezen kiváló aggastyán életének legszebb pillanatát, püspökké szenteltetésének ötvenedik évfordulóját, az egész világ megünnepelje és pedig megünnepelje oly módon, mely az ünnepeket méltóságához, az ünneplők szeretetéhez méltó legyen.

Az olasz katolikusok vezérférfiai már megindították a mozgalmat. A kezdeményezést, mint illik, önmaguknak tartották fenn. Természetes, hogy részletes programmal még nem léptek fel; de a keretet, melyben a leendő s világra szóló ünnepélynek mozognia kell, már megadták. E szerint az ünnepély általános jellegén kívül, mely imponzans zarándok-menetekben, nemzetközi kiállításban, a Péter-fillér fokozottabb adományozásában nyilvánkoznék, még külön nemzeti jelleggel is bírna, mely Olaszországban jótékony intézetek alapítása, iskolák felállítása stb. által nyerne kifejezést.

Nem kétlem, hogy Magyarország, az Isten kalapjának, a földneke bokkrétája, méltóképen fog részt venni az ünnepély általános részében, a mint részt vett a pápai huszonöt éves jubileumra rendezett ünnepélyeken. Természetes, hogy a mozgalom, e tekintetben is, életre ébredjen, ahhoz mozgató erőre, ünnepi bizottságra van szükség, mely a fővárosra nézve, akár a katolikus körkörüben alakulhatna meg s kezdetné meg működését. S ha egyszer a szív, a központ helyes működésébe jön, a többi szervek összműködése, a vérkeringés helyes volta biztosítva van.

Azonban édes magyar hazánk ez általános s az egész világgal közös ünneplés által még korántsem felel meg kötelességének. A római pápa jubileumának nálunk nemzetinek kell lennie. A mint Olaszország, úgy kell hogy mi is külön ünnepeljük a szentatyát. Olaszország bár megrabolt, de azért jogszerű uralkodóját, Magyarország nem kevesebbet saját nemzetiségének, önállóságának, függetlenségének nemtőjét, régi dicsőségének egyik támaszlopát dicséri és üdvözli Krisztus földi helytartójában, a római pápában.

Föl tehát hazámnak lovagias népe, fakasszátok fel a hála bimbáját, hadd teremjen a szeretet drága virága! Föl férfiak és nők, ifjak, leányok, gyermekek, föl egyértelműen dicsérni a Szentatyát. Alkossunk az ő emlékére nagyot és dicsőt, olyat, mi büszkesége legyen drága hazánknek, örök élő oszlopa a legháladatosabb nép szeretetének. Alkossunk magasztosat, alkossunk fonségeset! Olyat, a milyen nemzetünk fenségéhez, a kereszteny valóság magasztosságához illik. Alkossunk szentatyánknek, XIII. Leo pápának jubileuma alkalmából, alkossunk

magyar katolikus Leo-egyetemet!

Nem kell megijedned édes magyar népem! Nem kívánunk tőled lehetetlent. A terv csak az első pillanatra ijeszt meg, kivitele, erős és törhetetlen akarat mellett, tán könnyebb mint magad vélnéd. Az első az, hogy barátkozz meg az eszmével; ha megszeretted, istápolni is fogod.

Az első magyar katolikus nagygyűlés egyik legszebb feladata lenne egy magyar katolikus egyetem-egyesület megalakítása. Ez egyetem-egyesület venné kezébe a gyűjtést, mely bizonytalannal nem egy-két, talán nem tíz év alatt, de két-három esztendőn belül kétségtelen hogy eredményre vezetne.

Hiszzen nem is oly reneteg sok az a pénz, melyre egy új katolikus egyetem létesítésénél szükség lenne. Mert:

I. Vannak Pozsonyban, Egerben, Nagyváradon, Pécsen, Győrött oly épületeink, melyek csakély bővítéssel és átalakítással a ezólnak, legalább kezdetben, megfelelnek.

II. Az említett helyeken vannak liceumaink, melyek már is az egyetem felét, két kart egyesítenek magukban.

III. Minden ily városban vannak a jogi fakultás fenntartására alapítványok; ha mindezeket egyesítenők — mihez sok szereteten és mentől kevesebb partikulariz-

muson kívül egyéb nem kívántatik — már is tetemes lépést tennék a fejlődés útján.

IV. Vannak könyvtáraink, muzeumaink. Ezek elszórvá nem sokat mutatnak; egyesítve az új egyetem világhírű arzenáljává vállhatnának.

V. Vannak némi, bár csekély, de mégis számottevő hagyatékaink, melyek már eleve a felállítandó egyetemet illetik.

VI. Van a dekatoizált Pázmány-egyetemen oly alapítványunk, melyről annak idején azt mondták, hogy: pakkoljanak vele a katolikusok. Hát pakkoljanak el vele; ez is előmozdítja majd a jó célt.

És végre vannak püspökeink, vannak papjaink, vannak főuraink, kik ezeket, sőt milliókat áldoztak már iskolai célokra s kiknek gondolkozása ma is oly fehérek, hazafias s vallásos érzése ma is oly hű, mint volt egykor, kiknek szíve ma is oly nemes, mint volt valaha s kiknek jótékonyágát csakis jövedelmeik kisebb-nagyobb mértéke határolja.

Ha telik erre-arra, telnie kell, ha a magyar katolikus egyetem felállításáról van szó, mert igen nagyon fején találta a szegyet a jeles tollú dr. Dudek, midőn így ír: ha valami jó szellem megszállná nálunk a katolikusokat, első tetteik volna: egy magyar katolikus egyetem alapítása és a kath. sajtó felkarolása. Az a jó szellem azt mondaná: hagyj fel egy időre minden új alapítványt s ha van egy garasod is, azt is add oda az alapítandó egyetemre, mert onnan lehet katolikus intelligenciát nevelni; onnan indítsd meg a hadjáratot és folytasd jól szervezett sajtóddal.

Adja Isten, hogy szentséges Atyánk jubileuma alkalmából mindannyiunkat át és át hasson e jó szellem, hogy így buzgólkodva sok mindenben, el ne hanyagoljuk a legszükségesebbet: az ifjúság, a jövő zálogának nevelését.

Halmozzunk fillért fillérre, Isten áldása velünk leend. Szent a meggyőződés bennünk, hogy szavaink hálás talajra hullanak, hogy a Leo-egyetem nem marad eszme csupán s az egyetem-gyűjtőegyesület a legközelebbi jövőben meg is alakul. S azért mi az aláírást ezennel megindítjuk s lapunk részéről — egyelőre s z á z o. ért. frtot ajánlunk fel.

Föl tehát, bátran és vidáman: **Alapítsunk Leo-egyetemet.*)**

AZ EGYHÁZ MULTJA ÉS JELENE.

Rovatvezető: Ankersteeki Stockinger János

Öszinte vallomások.

Amór megtette kötelességét, a mór mehet. Ez rövid tartalma annak a szpicnek, melyet az olasz állam minisztere, az európai koncert második kontrása, az öreg Crispi, poharak között, orresiklandozó pecsénye illat mellett Firenzében mondott. Az irredentizmus megtette szolgálatát, az irredentizmus mehet. Crispi úr elvált régi barátaitól s hogy a

valást megkönnyítse útilaput kötött a szegény rászedett Cavalotti talpára.

Az egységes ifjú Olaszországot, a középkor egyik fattyú hajtásának, az ököljognak alapján, az irredentizmus tikolta össze. A vörös ing és csörgő sapka, a szenvedélyesség és a csütrécsavarás mestersége kezét fogtak, vállat vállhoz vetettek s megdöntötték az igazságot, a jog, a tulajdon szent és bosszút nélkül nem sérthető magasztos elveit. Azóta az ifjú Olaszország verőfényében egy más nemzedék is sikkerezik. Az öregek jobbára mind megvonultak a nyugalommal kínálkozó árnyékban. A világ földi birája a történelem megszólalt. S mert nem kellett többé tartania ama szellem német fenyegetéstől: Wer der neueren Geschichte nahe an der Ferse geth, dem schlagt sie Todt — szemébe mondta az irányadó köröknek, hogy ősi jogok forradalmi elvekkal egy kalap alatt meg nem férnek.

Ez a nyitja Crispi harcziás felléptének, melyet liberális lapjaink oly annyira agyonmagasztalnak. Látnia, hogy Bécs és Berlin szemében szállka az irredentizmus, hogy a hármass szövetség nem szüntette meg a római kérdést. De bizakodik abban, hogy ha a kormány minden öszeköttetést megszakít e perhorreskált párttal, akkor a konzervatív alapon épült államok — előbb vagy utóbb — megfélekednek azon fölrol, mely az ifjú Olaszország keresztlevelébe esett s e feledékenységtük megassa majd sirtját a pápa világi hatalmának. Azért találja Crispi célszerűnek hangoztatni: Természetes, hogy az a párt, mely a pápa részére a világi hatalmat revindikálja, a hármass szövetség felbomlását kívánja abban a reményben, hogy a Vatikán javára újra létre fog jönni a katolikus hatalmak szövetsége, mihelyt Ausztria-Magyarország nem lesz többé barátja és szövetségese Olaszországnak.

Régi dolog, ki mint érez, úgy beszél. A mitől tartunk, az hamar útát talál ajkainkra. Az irredentisták minden bolondságuk mellett is okosabbak, semhogy ily felfordult logikai eszmefülsítésre vetemednének. Az irredentisták tudjuk, nem a pápa emberei. Ellenségei Ausztria-Magyarországnak is. Ez az oka, hogy Olaszországban a hármass szövetségnek ellenei vannak; és nem a Crispi okoskodása. Crispi úr egyszerűen önmaga érzi a fenyegető veszélyt s bevallja — bár leplezve, — hogy Olaszország mai állapotában tarthatatlan. Látnia, hogy Ausztria-Magyarország könnyen felmondhatja a szövetséget s ennek odiumát már jó eleve mások nyakába öbajtja varri. Mint okos, eszélyes és előrelátó politikus minden eshetőség ellen bünbakot keres és talált is: az irredentizmusban.

Mi azonban Crispi úr ez önkénytelen öszinte vallomásából levonhatjuk a tanulságot s tudva, hogy nem mind arany a mi fénylik, teljes joggal hasonlíthatjuk az ifjú nagyhatalmat Nabukodonozor eserép lábakon álló szobrához.

Crispi úr lakomájára a római Alhambrának félhold alakú mór stýl természetén tartott bankettel felelték az irredentisták. Megjelent ott Imbriani és Cavalotti is, a bukott nagyság, kit Marselli Diego úgy mutatott be, mint költőt és katonát egy személyben, mint Olaszország Tyrteuszát. Zengj nekünk dalt — mondá — zengj nekünk dalt szeretett hazáink sorsáról!

És felállott a Tyrteusz és zengett dalt szeretett hazájukról: de e dal nem volt óda, nem dícsymnus; szomorú panszokkal telt a Panem et Circenses üvöltésre emlékeztető tanköltemény volt az. Mottója: Crispi semper Augustus vala, csakhogy a gúnymezébe öltözve.

Fölösleges e rapszodikus beszéddel bővebben foglalkoznunk. Megismerjük azt teljesen, ha figyelmünkre méltatjuk azon részét, melyben az új regime eredményeit összegezi. „Bármily dícsőségesnek és hatalmasnak nevezze ezt az Olaszországot, nekünk azért még sem tetszik. Olyan ország, a melyben egy minisztert elkergetnek azért, mert egy meleg szerelmi szózat elől fülét bezárta, vagy a sértettet adta; olyan ország, a mely ország királyának látogatását nem viszonzozzák, ország, melynek első minisztere, a nagy halottakat becsmerli, a hol osztrák tiszték Rómába sietnek, hogy ott az olasz hatóságokról megfélekedze a pápa előtt tórdet hajtásuak, olyan ország csakugyan nem irigylendő. Nekem a régi idők jobban tetszettek; kevésbe kerültek, s a becsület mocskotalan maradt. Hogy Crispi álmai teljesüljenek, államháztartásunkat az utóbbi három esztendőben egy milliárddal megertheltük, de én Isteneim, mi egy milliárd egy olyan miniszter kezében, a ki Capri-vel és Kálnokyval Európa békéjét védelmezi. Jólétünk úgy el-

* Kérjük a rokonérmű lapokat szerény indítványunk istápolására, esleg átvételére. Szerk.

olvadt, mint a márcziusi hóhely; tavaly kétszer fizetéképtelenségünk volt."

Köszönjük ez őszinte vallomásokat. A történelem írójának dolgát igen megkönnyítették. Most tudjuk igazán, mit tartunk ezen jó urak ama beszédeiről, melyeket egy-két évtizeddel előbb mondtak.

Crispi úrnak, de meg az irredentistáknak is szólnak tehát a valotti szavai: Imádkozzatok, Crispi úr, hogy az igazság szelleme benneteket minél előbb felvilágosítson!

Első Magyar Katholikus Nagygyűlés.

Az első magyar katolikus nagygyűlés ügye, hála a kezdeményező buzgalmanak, olyannyira össze van forrva a budapesti katolikus körrel, hogy azt a kör, jó híreknévének komoly veszélyeztetése nélkül, többé el nem ejtheti.

Elérkezettnek véltük tehát az időt, melyben lapunk szerény hasábjain e magasztos ügynek állandó helyet kell biztosítanunk. Ezentúl lapunk minden egyes számában találunk t. olvasóink a nagygyűlés előkészítéséről tájékoztatást. Minden ez ügyre vonatkozó, bár oly csekély körülményről jelentést. Reméljük egyúttal, hogy t. olvasóink sorából számosan fognak ez irányban becses hozzájárulásaikkal felkeresni, hogy így az ügy minden oldalról megbeszéltessek s a kivitel acies bene ordinatát találjon.

Jelenleg a katolikus kör igazgató választmánya még mindig az előkészítő bizottság megválasztásával van elfoglalva, mely — kétségtelen — hogy nem csekély körülmekintést követel. Az eddig felszólítottak közül, — száma nézve mintegy 80-an, — még csak négyen jelentették ki s ezt is sajnálatuk legőszintűbb kifejezése mellett, hogy az előkészítő munkálatokban részint egészségi okokból, részint túlságos elfoglaltságuk miatt részt nem fognak vehetni. A nagy többség lelkes szavakkal sorozik a kibontott zászló alá s hálás örömmel üdvözi a mozgalmat, mely ha későn is, de végre valahára mégis megszületett.

Tavaly mozgalom indult meg, mely katekétikai kongresszus tartását szorgalmazta. Az ügyhöz, mely kivált a Katholikus Hitoktatás, mint egyedüli szakközlöny hasábjain lön szelöztetve, akkor mi is hozzászóltunk. Lelkesültünk az eszméért s bár, természetes körülmekintésből felhoztunk is egy-két nehézséget, egészében kítartásra buzdítottuk a mozgalom megteremtőit. Az ügy akkor egy bizonyos főhatóság fiókjába került s ma is ott trespéd. Ugy véljük, a kath. nagygyűlés ezen eszmét is lábra segítheti. A katekétikai kongresszus ma lehetségesebbé vált, mint volt valaha. Idején valónk tartanók, ha az illetékesek fölvennék a mozgalom elejét fonalát s a katekétikai kongresszust, mint az első magyar katolikus nagygyűlés egyik önálló osztályát iparkodnának létre hozni.

Hasonló nézetben vagyunk a Komlóssy képviselő által felvetett katolikus tanítók nagygyűléséről. A tanügy kell, hogy a kongresszus egyik osztályát képezze, és pedig a katekétikától függetlenül.

Ugy tudjuk különben, hogy nézetünk a mozgalom vezetőinek nézetével találkozik, azzal tökéletesen megegyezik. Tudjuk, mily erő rejlik az egyesítésben s így bizton bízhatjuk, hogy az általunk projektált eljárás idővs eredményekre vezetne.

Mindezt összevéve, örömmel jelenthetjük hogy az első magyar katolikus nagygyűlés a legszerencsésebb auspiciumok mellett készült testet ölteni.

A budapesti esperesi kerület őszi gyűlése.

Szokatlan nagy számmal gyűlt egybe a főváros papsága május 23-án. Plebánosok, káplánok, hittanárok és hitoktatók, a szerzetesrendek sőt az egyetemen tanulmányokat végző ziszterciek is, meg a fővárosban nevelősködő más egyház megyebeliek is, képviselve voltak. Az érdeklődést a Bogisich prépost által kontemplált, de az oportunitás szempont-

jából egyelőre elhalasztott budapesti kath. népgyűlés eszméje okozta. Alig ment híre, hogy a főváros papsága az elkereszetek ellen folytatott mozgalomba a világi híveket is bevonní óhajította, már is oly mérvben ébredt fel a szunnyadó világi katolikusok érdeklődése, hogy a legfényesebb eredmény előtt véltünk állani. Am az illetékes és jobban beavottak másképp intézkedtek s mi azzal a vigasszal: a mi halad, el nem marad, kénytelenek voltunk ez érdekes tárgy fölött — a napirendre térni át.

Szóba került a gyűlésen a keresztiszülők kérdése is s a kerület kimondta, a mi különben elég nyilván való dolog, hogy a katolikusok csak mint tanuk vezethetők be az anyakönyvekbe. A kérdés behatóbb fejtegetését különben t. olvasóink lapunk más helyén veszik.

Csáky miniszter újabb baklövése, melynek áldozata a kereskedelmi iskolák vallásitanítása lett, ha az idő engedte volna elég élénk vitát idézett volna elő. Így azonban sietve született meg a határozat, mely szerint a főváros kereskedelmi iskoláira nézve a vallásoktatás visszaállítását a papság a főváros tanácsától fogja kérni.

Különösen örömnkre szolgál ezen alkalommal őszinte elismerésünket fejeznünk ki a kerületesperese Bogisich prépost úr iránt, ki a mai korban igazán ritka bátorsággal, nyíltsággal, férfiasan és leplezetlenül nyilatkozott ama kényes kérdésekről, melynek szelöztetése töviseket igen, babérokat nem terem.

Tanügyi szemle.

Rovatvezelő: Gyurky Ödön.

A kath. tanítógyűlés és a sajtó.

II.

Az első ellenvetés, melyet a „Népiszkolai Tanügy“ ciklik-írója, a kath. tanítógyűlés ügyében megindult mozgalom ellen nagy hangon világgá bocsátá, a következésképen hangzik: „Országos jellegű mozgalomban szükséges oly középpontot teremteni, mely az összes érdekeltnek nem utólagos tudomásával, hanem vagy hódolati, vagy tényleg akaratí hozzájárulásával legyen kizemelve, fölkerve. A kezdeményező azonban nem oly középpont, melynek megválasztásához az egész ország tanítói hozzájárultak volna, vagy a melyet felsőbb tekintély szemelt ki.“

S ezt az ellenvetést aztán, mint valami óriás bölcsességet, mint kritikájának lesújtó villámát, szórt betűkkel szedeti ki. Ha maliczia volna bennünk, rácsitálhatnók ugyan Taine szavait, mit Richardsonról ír, „ámbar nagy ember, még sincs annyi szelleme, a menyí kellene, hogy elég nagy legyen: hiszen mi nem vagyunk oly ostobák, mint ön gondolja: nem szükséges mély hangon dörögni, hogy megjídjünk, nincs szükségünk arra, hogy külön és nagy betűkkel leírja a tanulságot, hogy rá akadjunk.“ Mi azonban nem tesszük ezt, sőt inkább, telve lévén csupa méltánylattal, ösztönözve a tanulás vágyától keresni akarjuk az öreg betűk között az öreg bölcsességet, a tanulásnak azt a mélységét, azt az alaposságát, melyet ilyen öreg itczével árulnak ki. Keresve, keresünk, kutatva kutatjuk, még lámpást is gyújtva, mint a jó Diogenes csinálta hajdanában. Hogy azonban mégsem találjuk meg, ennek már nem mi vagyunk az okai, hanem maga a kérdéses közlemény, melyben van eszmezavar, a dolgok sorrendjének felfordítása, nagyhangú szó, kikandikáló személyeskedés, sértett hiúság, alaptalan ellenszerv, csak épen bölcsesség nincs sehol.

Mert hát, hogy végre mégis megértésük egymást, miről is van szó, mi is történt azon az aug. 21-iki értekezleten? Összejött 200 tanító (a „Népiszkolai Tanügy“, ha nekünk el nem hiszi, kérdezze meg a „Kath. kör“ szolgáit, a kik megolvasták a kalapok t) tehát 200 tanító, kath. szivben és lélekben, lelkes és ügybuzgó a kath. nevelés érdekében, s kifejezést adtak azon óhajtsáknak, azon vágyának, mely

szívükből tört elő, hogy a jövő évben egy országos kath. tanító-gyűlés tartatnék meg. Alakítottak azután egy kisebb bizottságot, melynek az úrvaház ügyén kívül feladatává tették, ennek az eszmének, ennek a magasztos ügynek érdekében egy országos mozgalmat indítani meg. Ez az értekezlet nem volt országos, ez a bizottság sem országos még, nem is arrogálja magának, csak egy országos mozgalmat kíván létrehozni, egy országos mozgalmat kíván megteremteti. A feladata csak a kezdeményezés, a lelkesítés, és a megindítás. A levés stádiumában van, nem pedig, hogy filozófiai nyelven szóljak „in actu.“ Hogy sikerül-e fog ez neki, az lehet más kérdés, de a jó ügy mindig Isten kezében van.

Ámde, ha így van a dolog, a mint hogy így van, nagyon túrsza logika, küszált itélet, a dolgok sorrendjét figyelembe nem vevő gondolkodás azt hozni fel vádul, azt vetni fel ellenvetésül, hogy az a bizottság, az a kezdeményező, nem olyan központ, melyet az összes érdekelték hozzájárulása szemelt volna ki. Nem az, nagyon természetesen, nem is kíván annak tartatni, de nem is lehetséges, hogy az legyen. Nem pedig azért, mert ezt a központot majd maga az országos mozgalom fogja megteremteti, az a mozgalom fog majd egy középpont körül tömörülni, egy középpont köré jegezedni, melyet magának választ és kizemel. A kath. tanító gyűlést kezdeményezők, csak megindítói ennek a mozgalomnak, felgyújtói a lelkesedés szent tűzének, a munkára való vágyának és törekvésnek. Ezt pedig mindig meg kell indítani egynek vagy többnek, annélkül, hogy arra vágyakoznának, azt vindikálnák maguknak, hogy majdan a létrejött és általuk megindított mozgalom középpontjai is ők leendnek, mert magától az ilyen mozgalom megindulni nem fog soha. Hogy pedig valaki megindíthassa, nem kell hozzá pecsétes engedély, mint a dohánytermeléshez, csak oly általános ismert név, mint a dr. Komlóssy Ferencé, oly tekintély, mint az övé, oly népszerűség, oly szeretet, oly elismerés, minélvel ő dicsekedhetik a kath. tanítók körében.

A „Népiskolai Tanügy“ czikkirója tehát a „filius“-ról „ante patrem“-beszél, országos mozgalmat emleget, mely még csak ezután fog megindulni, s ennek létrejöttét oly módon képzeli, hogy Magyarországon összes kath. tanítói ugyanazon órában, de sőt minütában is, elragadtatva az ő ékesszólása által, vagy felsőbb inspirációból, egyszerre, mindnyájan szép basszus hangon, így fognak felkiáltani: „Oh! Eger! Oh! „Népiskolai Tanügy“ tóged választunk meg központnak, csinálj nekünk országos kath. tanítói nagygyűlést.“

Épen ily helytelen, mert időelőtti a „Népiskolai Tanügy“ második ellenvetése, mely szerint, „Országos jellegű mozgalomban az ország minden vidékének, sőt minden illetékes egyének joga van közvetve vagy közvetlenül az ügyről tudomást szerezni, a kivitel iránt viszonylagosan véleményt nyilvánítani, indítványozni, tényleg határozni.“ Ez már nincs dült betűkkel szedve s talán épen azért több igazság is van benne. Mert hogy igazságot tartalmaz, azt kétségképp elismerjük, hogy azonban ebből vádat lehetne kovácsolni a kezdeményezők ellen, azt már tagadásba venni bátorokunk. Hiszen épen az a czélja, az a feladata ezeknek az indítóknak, hogy a hazai kath. tanítóság és tanügy barátok mind egyikét megnyerhessék az eszmének, meghódíthassák a mozgalomnak, hogy azok mindnyájan közösen vállaltvetett munkával, egymást támogatva fáradozzanak a közös czél, a közös eszme megvalósításán. Avagy oly bárgyúaknak képez el minket a „Népiskolai Tanügy“, czikkirója, hogy mi azt képzeljük magunkról, hogy képesek leszünk összekoordinálni a kath. tanítókat s aztán madzagon ránezgálni őket mint a pojezákát? Mi ezt a „Népiskolai Tanügy“-ról nem tételeztük föl, már csak azért sem, mert a legközelebb is tanui voltunk mily kevéssé volt képes az egyetemes tanítógyűlés ügyében elfoglatni merev álláspontját ott helyben, a helybeli tanítóegyletben diadalra és elfogadtatásra juttatni. Nem akarunk ugyan a kath. tanítógyűlés ügyében kiküldött bizottság működésének elébe vágni, de hiszünk és tudjuk is jól, hogy fog tudni módot találni arra hogy a gyűlés ügyében a kath. oktatás és nevelés ügy összes illetékes tényezőinek befolyását és jogait nemcsak tiszteletben tartsa, hanem meg is óvja. Kivéve talán azokat, kik vagy elfogultságból vagy szédítő magasságban képzelve magukat a kath. tanítókat ily közelről érintő, a kath. tanügyre ily fontos kérdésben is csak lóhátról szoktak beszélni a gyalogosan de azért sokszor gyorsabban járó földi halandókkal. Valamint tudjuk azt is, hogy mihelyt az ideje elérkezik, mihelyt a mozgalom Isten segítségével nagyobb arányokat vesz, lépéseket fog tenni, sőt a mint

nagyon jól vagyunk értesülve, megis fogja nyerni azt a föllíró jövő szentesítést, mely a „Népiskolai Tanügy“ harmadik ellenvetését képezi. S akkor tárgyaltanná lesz az is, el fog esni ez az ellenvetés is, a mint önmagától dült össze, önmaga temette el magát a porba a két előbbi tárgyaltan, időelőtti kifakadás is.

Petőfi egyszer verset írt Vörösmarty ellen, mely ezzel a refrénnel végződik minden versszakon át: „nem én téptem le homlokodról, magad tépted le a babért.“ Ha az érzékeny szcenáknak barátai lennénk, most illő kíséret mellett, szép frázisokban ezt a verset variálnók szemben az egri „Népiskolai Tanüggyel“ is. Kertülni akarván azonban minden jelenetet, csak egy pár szót akarunk el mondani. Azt, hogy mikor egy országos mozgalom megindul, olyan az, mint a hegyekről alá gördülő lavina, mely első-pőr vagy félretől útjából minden akadályt, minden nehézséget, s hogy ha ez valakinek aztán fájdalmat okoz, az ne másra haragudjék, ne mást okozzon, hanem csakis és egyedül önmagára vessen.

Különben, tiszteljük az egri „Népiskolai Tanüggyet.“

A testi nevelés renesszánsza.

Vallás és közoktatás ügyünk vezetője, Csáky miniszter, ki ha nem is mindenben szerencsés, de tagadhatlanul sokoldalú működést fejt ki, a legutóbbi napokban egy leiratot küldött a nemzeti tornaegyesületekhez, melyben előadja, hogy a jövő esztendőben az egyetemi ifjuság s a középiskolák felsőbb osztályába járó tanulók részére országos torna versenyt szándékozik rendezni Budapesten. Leiratában mindjárt közli a programnak is körvonalait, felvenni kívánva abba, mindenféle testgyakorlatot, a sportok különböző nemeit, a testedző játékokat, és a katonai testgyakorlatokat.

Figyelemre méltó kezdeményezés, idővív intézkedés, mely kiszámíthatlan jónak esirait rejti magában. Eredménye annak a mozgalomnak, mely a testi nevelésügyben széles e világon megindult, s melynek kiemelkedőbb momentumait mi is rendszerint megismer-tettük olvasóinkkal. Orvoslása kíván lenni annak a jogos panasznak, melyet mindenütt hallunk, de melynek valóságát fájdalom sokszor kénytelenek vagyunk látni is, hogy a mai iskolai rendszer, a túlterhelést okozó tananyag, elnyomorítja a testet, nem ügyel annak fejlődésére, gyöngíti az izomrendszert, kiműveletlenül hagyja a kart és a többi testrészeket, meggyöngyöszi a hátrgerinczet, behorpasztja a mellkast, nehezíti a vérkeringést, megfosztja táplálékától a tüdőt, és összevéve gyöngíti, satnyítja a jelen, de méginkább a jövő generációt. Ami ismét szörnyű veszélyeket hordoz máchében, tekintettel a nemzetgazdaságtalig is roppant értékű tőkére, melyet a testi épség és egészség képvisel, de tekintettel arra a régi igazságra is, hogy op lehek csakis ép testben lakhatik, s hogy az erkölcsi élet sokemű aberrációja, az akarat erő petyhüdtisége, a morális érzék elfajulása nagyon gyakran a gyenge fizikumban bírja legelső okát.

A középiskolai tanúegyesület, hol csak nem rég is annyi semmit mondó érvel harcoltak az ellen, mintha minálunk túlterhelés léteznék az iskolában s ennek elleneben tehát a testi nevelésre nagyobb gond lenne fordítandó, újabbán ismét foglalkozott ezzel a kérdéssel, s most legalább kimondott annyit, hogy kívánatos lenne, ha a tanári körök is behatóbban foglalkoznának a testi nevelés kérdésével, s annak megoldására váró nagy feladataival. Örvedetes haladás, mely veletlenül találkozik a miniszter merész kezdeményezésével is.

Mi a legnagyobb örömmel üdvözöljük az eszmét, ha helyes úton lesz megoldva, s nem fogja átelpni a pedagógia követelte határokat. Lelki szemeink előtt megújulnak a régi Hellasz olimpusi játéka, a versenyek a gimnaziumok porondjain a „nec litteras didicit, nec natam“-féle római elv, mely pár szóval mégis annyi sokat foglalt magában, a test jogainak érvényesítése, az erő és ügyesség megbecsülése, a testi nevelés ujkori renesszánsza.

TÁRCZA.

Rovatvezető: Dr. Kontár Béla.

Rajzok a középkori magyar városok életéből. 1)

Mintán Dr. Csapody István úr a felolvasásokat rendező bizottság elnöke, sok szép dolgot mondott el a lélek tükrének, a szemeknek színéről s miután hiszem, hogy Önök t Hölgyeim és Uraim! egyrészt a hiúság mezején teljesen járhatlanok, másrészt — könnyen érthető emberi gyöngeségből, — kíváncsiságuk magas fokra lön feleségázza, azért elhatároztam, hogy ezuttal én is udvariaskodni fogok s kíváncságuk kielégíthetésének módját fogom ejteni. Tükör után kutattam tehát a tudományok tágus birodalmában, hogy azt készséggel felajánlhassam. Hadd lássa kiki szemének színét, hadd jöjjön önmagával tisztába.

Ámde, könnyű akarni, nehéz végezni. Felolvasóim cízme határokat szabott élelem. A homorú és domború tükrök országából ki vagyok tiltva. Velenczét finanziaális okokból nem kereshettem fel. A történelemben szerepet játszott hölgyek budoirjának ajtáját feltárnom bizonyos finom tapintat tiltja. Mit tévő legyek tehát. Majdhogy bekopaszodtam az elmét fúrasztó kutatásba, mikor a budapesti Wurstl-Práter segítségemre jött — ékes fabetűkkel nyomatott színlapijával: Eulenspiegel és az ő mókait juttatá eszembe. Heuréka: megvan. Bele helyezkedtem, jó kényelmesen, az eszmétársítás csónakjába s a gondolkodás síma vizén tova suhanva szerencsésen kikötöt értem, melynek partján ily feliratos tábla fogadott: *Sachsenpiegel, Schwabenspiegel.*

Hehlyen volnánk tehát. E kettőbe fogunk ma bele pillantani. Ha azonban a tükrök csalárdl mutatnának a kegyedék minden egyebet, csaknem a hosszú bevezetésben ígérteteket, látnak bennök, kérem ne vessenek azért reám követ; nem tehetek róla, mert hisz e tükrök németek, Önök pedig Hölgyeim és Uraim, testestől-lelkéstől — magyarok. A német pedig, még ha tükör is, nem szivesen szolgál a magyarnak.

* * *

Ha elmékedő eszünk előtt elvonulni engedjük az emberiség történelmének letűnt századait, azon időponttól kezdve, melyben a való, az igaz műveltség bölcsője ringott e földön, tehát a kereszténység keletkezésének idejétől napjainkig, úgy találjuk, hogy minden korban más és más elem volt az, mely a társadalmi rendben felszínre vergődve, a túlsúlyra jutás jogarát kezébe kerítette.

Azon nagy mozgalom után, mely a ma művelt nyugatnak nevezett földterület térképét alaposan megváltoztatta, a népvándorlás után, az államalakulás idejében, az egyedül kiváltságos osztály, a főúri osztály volt. A harezviseles szükségessége azonban, mely minden új alakulásnak nélkülözhetetlen előfeltétele, kényszerítőleg hatott a kevés számú kiváltságotra s az jogainak jó részét egy újabb osztálylval, a nemesekével volt kénytelen megosztani.

Sok évtized, sőt nem egy század merült az idők tengerébe s az emberi jogok táblázatán e két neven kívül más névvel alig találkozunk. Míg végre győzött a kereszténység mindent erjesztő szelleme. A krisztusi tan által megnesesített felebaráti szeretet, a testvériség, az egyenlőség, a szabadság csiráit ültet mindentivé. S e csírák, már kezdetben, bámulatos növényeket létesítettek, melyeknek sorában méltán követel elsőséget, korunk annyira bálványozott virága, a való kultúra, az igaz értelemben vett műveltség. És ennek a virágnak kertészei, kik iránt mindannyian örök hállára vagyunk kötelezve, az egyház napszámosai, a szerzetesek voltak. Ezek lánglelke jól tudta azt, hogy az emberiség erkölcsi, társadalmi és anyagi életének fejlődését csak a nyugodt, megállapodott életmód mozdíthatja elő. A csavargó élet, a folyton változtatott lakóhely, a kultúra megölő betűje lehet csupán. A műzsaik ajka csak biztos falak között válik beszédessé: bizonytalanság, fegyvercsatóság némaságra kárhoztatja azt.

¹ Felolvasatott a „Katholikus kör” II. felolvasó estélyén 1890. szeptember 29-én.

Európa téreit jobbra öserdők fedték: lakói helyről-helyre vándoroltak, magukkal vive egyszerű életmódjuk szükségessé eszközözt. Ha egy helyen több család s hosszabb időre telepedett is le, községük nem annyira szilárdan épült lakóházak, mint inkább könnyen tova szállítható sátrak tömkelegéből állott. A szilárd lakó házak iránt való érzéket a szerzetesek köből s az építészeti szabályainak szemmel tartásával épült kolostorai fejleszték ki leginkább. A nép, a szerzetesek által termékenyvé varázsolts területeken biztos házra leve, állandó lakóhelyeket, községeket, utóbb városokat emelt. Közép- és Észak-Európa legtöbb városa így jött létre. Természetes, hogy a városok révén fejlődő társulati élet csakhamar meghozta áldásos gyümölcseit. A városok lakóinak helyzete kivált a fejlődő kereskedés útján, melynek a városok gócpontjaivá váltak, mindinkább javult. Anyagi helyzetük bizonyos mértékben függetlenségét, önállóságot biztosított nekik. Tekintélyük, műveltségük, előrehaladásuk iránt való tekintetből, nőttön nőtt, olyannyira, hogy az eddigi kiváltságoltaknak komolyan számot kellett vetnie ez újabb e jellemmel s azok számára bizonyos jogokat kényszerítettek engedni. Így szillett meg a Tiers-Etat, a polgári rend, melynek fészket a város, előjogait, a városnak engedett kiváltságok képezték.

Hazánkban a városok első nyomai, égy, mint másutt, a pogány műveltség emlékoszlopaival, a római gyarmat-városok romjaival esnek össze. Kifejlettebb városi életre azonban, legkivált az északibb részekben, csak a tatárjárás után találunk. Nemzeti királyainknak böles politikája, népünknek a háború és harez tűzeben megritkult sorait, leginkább a műveltség magas fokán álló sváb és szász városok lakóival népesíté be. Bártfa, Lőcse, Eperjes, Szepesváralja, Besztercebánya, Nagybánya, Selmeczbánya, Sopron, Nagyszombat, Pozsony, Brassó, Szeben stb. ennek köszönik eredetüket. Innen magvarázható, hogy városaink egész az újabb időkig, sőt sok tekintetben maig is, nem a magyar szellem géniusának, hanem a német Gründlichkeit alkotó kezének jellegét viselik magukon. A bevándorlott elem magával hozta törvényeit, kiváltságait, erkölcsi és társadalmi szokásait is. Városaink német módra épültek, német módra voltak berendezve, német életmódot követtek. Ezen szokások különbözősége főleg két nagy csoportra osztá a német városokat. Az észak-német és a délnémet csoportra. Mindkettőnek jobbra helyieredő szokásai önellő jogforrások s ezekből önellő törvénykönyvek keletkeztek, melyeket amozunknál Sachsenpiegel-nek, ezeknél Schwabenspiegel-nek nevez még ma is a jogtörténelem.

E kettő tehát a Schwabenspiegel és a Sachsenpiegel az, melybe gyakorlatban kell belepillantánunk, ha városainkkal megismerkedni óhajtunk, mert e kettő szerint szervezkedtek nálunk a városok, módosultak a szokások.

Természetes, hogy a szigorúan kifejlett kasztrrendszer, mely kínai falakkal övezte körül minden kiváltságos osztály tagjait, a küzdelem, hosszas törekvés által úgyszólván kieroszokolt polgári rend kebelében, sok oly jogszokást létesített, mely a mai kor gyermekének ajkát önkénytelen is a mosoly derült virágaival hinti be. De kétségtelen, hogy mai városaink fejlettsége csakis a jogszokásoknak köszöni létét.

Epen azon zárkózottság, melyet a nehezen megnyert kiváltságok feltétele igazol, magvarázza meg azon körülményt, hogy a XIV—XVII. században könnyebb volt bármily más állásra szert tenni, mint valamely városban polgárjogot nyerni. De a város polgárai is több osztályba lőnek sorozva. Így Nagy-Szeben kilencz külön osztályt ismert. Az őslakók, a városalapítóknak unokái képeztek a patriczius családokat; ezeknek fejei, a később kifejlett czéhrendszer mellett, Rathsherren névvel bírtak, megkülönböztetül a czéheknek a tanácsba bejutott tagjaitól, kik Herren des Rathes-eknek nevezettek. A város előbbkelői különben die Ringbürger, vagy Bürger vom Range und Herkommen cízzel bírtak.¹⁾

A városok alapjellegét, de egyszersmind gyors emelkedésük kulcsát, szigorú vallásosságuk képezi.

A Pfarrherr, plébános, a város első polgára volt. Szavának súlya sok vitás dologban döntő szerepet játszott. A vallás ellen elkövetett bűnök, a legszigorúbb beszámítás alá estek. Selmeczbánya jegyzőkönyve szerint: a ki Istent, a Boldogságos Szűzet, a szenteket káromolja vagy a kereszténység szentségei fölül gonoszul beszél, az egyházi törvények alapján egymást követő 7 vasárnapon — a körmenet előtt — övig mezteleure vetköztetve,

¹ V. ö.: Demko K. A felső-magyarországi városok életéről a XV—XVII. sz. Bpest, 1890.

meztláb és hajdon föl volt kénytelen körüljárni a templomot, miközben az arra kirendelt szolgák sürűen vesszöztették őt.¹⁾ A hitbuzgóság vízbefojtással lón büntetve, a templomból való lopás büntetése pedig kerékbe törés volt.²⁾ Bizonyos Jerscek nevű tolvajnál silyhosító körülményül tudta be a bártnai tanács, hogy a Megváltóról s a Miatyánkról fogalma sem volt s rövid uton felakasztották őt.³⁾ A vasárnapi sz. beszéd hallgatása, minden polgárnak szoros kötelessége volt. A város kapui ez idő alatt zárva voltak s az engedély nélkül kimenni szándékozókát súlyos bírsággal illették.

Az igazságszolgáltatás, sőt a pallós joga, a városi tanács kezében volt összepontosúlva, mely hatalmának tudatában, a hozzá intézett beadványokat, ily rövid czímmel láttatta el: Elle, Ehrenfeste, Nahnhafte, Ehrsamme, Vorsichtige und Wohlweise Herrn und Rath.⁴⁾

Méltóságukat külső viselkedésükkel is összhangzatba kellett hozniok. Megvolt szabva, mily ruhában járjanak, mily ceremóniákat kövessenek. Az ez ellen vétők bírsággal sújtattak. Spillenberger János löcséi tanácsos, mert a tanácsülésein mentében és piros csizmában jelent meg, 40 iteze borban marasztaltatott el. Tudom, hogy akár malvasiai borban fürödhetnek, ha a mai divatos világban fővárosunk böles tanácsa ily drákói szabályrendeletet alkotna.

Természetes, hogy a terem, melyben e hatalmas tanács üléseit tartotta, a lehető legfényesebb volt. Magán viselte az a városi lakosság műzlisének, fejlett érzékének világos jeleit.

Bártnai város tanácsstermébe díszes freskókkal diszített előcsarnok vezetett, melyből gazdag díszítésű aranyozott díszkapu nyílt. A tanácssterem maga vörös, fehér és sötétszürke színű, olaszmiű márványfal volt kirakva, melynek fényesre csiszolt mozaik felületén, az üvegfestményekkel díszített ablakok színezete élénken sugárzott vissza. A tanácssterem aranyozott csillagokkal behintett gerendázatos mennyezetéről hatalmas csúcsos stílus bronce-csillár függött alá, nagy viaszgyertyáival megvilágítva a termet, a tanácsnokok esti üléseinek alkalmával. Az egyik sarokban művészies kivitelű, színes domborművekkel ellátott főkös cserépkályha díszelt. A terem nyugati falát Teofil nevű festőművész freskója ékesíté, mely az utolsó ítéletet ábrázolta s a város jegyzőkönyvei szerint 28 frtba került, tehát annyiba, a mennyiért ma még közönséges szobafestő sem vállalkoznék nem egy terem, de akár az én szűk szobám kifestésére sem. A tanácssterem rendeltetéséhez kiválóan alkalmas festmény alatt, függtek a pallósok fényesre csiszolt pengéi, melyek litásától nem egy gonosztevő borzadt vissza s rémült meg bűnös tette tudatában.

A terem felső részén álló nagy asztal mellett, aranyozott szügekkel kivert magas támlájú borszékeken ültek a római tógához hasonló sötét színű palástokba öltözött komoly s ünnepélyes arcú városi szenátorok, az élet és halál urai.

A városi képviselők az úgynevezett Centum viri számára még négy asztal volt a teremben elhelyezve, minden asztalnál 25 képviselő foglalt helyet s egy-egy Tribunus mensae volt elnökük, ki asztaltársai véleményét a tanácssal tudatta.

A terem falainál gyönyörű intorziákkal díszített reneszánsz stílusú könyvszekrények, gazdag aranyozású préselt bőrbő kötött könyvek, esinos faragású asztalok voltak. Ez utóbbiakon díszes művi majolika tálak, aranyozott kupák, serlegek, velencei üveg pokalok állottak,⁵⁾ melyekben habzott a jöfőle bor, mert hát tudniillik, hogy az Ehrsamme Herru Richter und Rath, minden komolyságuk és szigorúságuk mellett sem vetettek meg, hébe-korba, hol ülés előtt, hol ülés után, hol itélethozatal előtt egy — nagy kvarterka bort.

A városi tanács, melynek feje a Stadtrichter, pennája a Stadtschreiber volt, komolyan vette feladatát. Itéleteiben szigorú, azok végrehajtásában kérlelhetetlen volt. Az igazolt bűn, tekintet nélkül a vádló társadalmi állására, származására vagy vagyoni állapotára, megtorlás nélkül soha sem maradt. A kegyelmet jelentő fehér zászlót nem ismerték. Összes engedékenységük abban állott, hogy a halálra ítélt delikvens, ha érte tekintélyes polgárok, kivált a papok, közbenjártak, a legmegszégyentőbb halálnemek, az akasz-

tófa, a kerékbetörés vagy máglya helyett, pallós által lón kivégezve.¹⁾

Az ítéletet a városi hóhér hajtotta végre. Ő volt a kinző kamrák mestere is. A társadalomban azonban korántsem foglalt el oly helyet, mint a mi Kozarekünk. Évi fizetése 20—30 frt között változott, de minden kivégzés alkalmával külön trinkgeldben is részesült, mely 60 krajczártól egész 15 frtig terjedett. A társaságban nem foglatható helyet s a heloták közé számított, oly annyira, hogy még a kinző kamrában a vádlottak is támlás padon ültek, addig a hóhérnak ott is támla nélkül szűkölködő egyszerű löcsa jutott, a mi pedig — német felfogás szerint — a kevéssre becstelés csulhatatlan jele volt.²⁾

A büntetés kiszabásánál a büntett neme jött csupán figyelembe. A lopás, rablás, gyilkosság, erőszak, parázna élet megtorlása a halál volt. Selmezbánya jogkönyve kategorikusan kimondja: Wer umb die pereu oder umb raub gefangen und wahrhaftig überweist wird, den sol man hengen.³⁾ A lopott jószág csekélyebb vagy nagyobb volta számításhoz nem jött. Mutteranna bártnai anyókat, kinek becses személyét Bartók Lajos Thurán Annájából mindnyájunknak szerencsénk van ismerni, éjjel rajtakapták a mint egy köpi méhet meggyilkolt s a mézet kilopta. A tanács elé állítván, bűnét bevallotta s máglyára lón ítélte.

A városi tanács gyakran jött azon helyzetbe, hogy pallós jogát érvényesítse. András bácsiai ugyanis, kiket rangjuk szerint Viertermeystereknak, Rothmeystereknak és Wachmeystereknak, meg darabontoknak neveztek, szemesebbek voltak, mint a mieink. Legfőlebb az, ki valamely zseniálisan kiesselt bűnös tervén rajta vesztett, mondhatta el róluk jogosan, hogy: mi haszna.

Csodálatosnak látszik, de a háborús, zavaros viszonyok mellett könnyen megfejtethető, hogy e szigor daczára a gonosztevők minden neme virágzott. Nem tartozom azok közé, kik mások érdemeit kisebbíteni szeretik. Megtanultam a külvilágtól, hogy a magunk dolgát, ha boldogúlni akarunk, mindig dicsérnünk kell. De az igazságtól azért mégsem állok el. S azért, bár tájfalmas szívvel, mégis le kell törnöm egy levelet a főváros kath. főkapitányának babérkoszorójából. A zsebmetszőket nem ő találta fel az 1885-iki kiállítás idejéből származó tábláival: Garre aux voleurs. Felfedezték azokat a középkori városok darabautjai, poroszói is. Bártnai városa jegyzőkönyvében olvassuk, hogy egy Marcin nevű egyén, a vásár alkalmával, több egyén pénzes zacskóját lemetszette s azért ép úgy akasztófára lón ítélve, mint Repka János lengyelországi zsebmetsző, ki egy hölgynek tityolkendőjét lopta el a bártnai Sz.-Egyed bűtös alkalmával.⁴⁾

Lapunk f. évi május 19-iki számában szólottunk már azon örvendetes mozgalomról, mely a katolikus egyházi vagyoni cselekedés, biztos és keresztény alapon álló biztosításait előzo. E mozgalom, melynek előhullámai a Duna osztrák partjait csapokdták meg s melyet a b. e. bécsi bíboros, Ganglbauer Celestin disznalöksége mellett az osztrák arisztokraczia, a kath. nagykereskedők támogatása mellett kifogástalan jellemű férfiak indítottak meg, megtermé áldásos gyümölcsét. Az Unio Catholica Ausztriában halás talajra talált s napról-napra virágzóbb intézett növekedett oly annyira, hogy az osztrák püspöki kar indíttatva érzé magát azt legközelebbi konferenciáján megvitatni s megállapítani a módot, mely szerint az összes osztrák egyházi birtokok ezen rendkívüli biztosítéket nyújtó intézetnél lennének biztosítandók.

A püspöki kar erkölcsi támogatását az intézet kezdettől fogva bírta. Ennek illusztrálásául, minden egyébtől eltekintve, csak ama szavakat idézzük, melyeket Lessina tudós püspöke P.

¹⁾ Demkó m. f. 29. l.

²⁾ Kachelmann Gesch. der ung. Bergstädte und Ihrer Umgeb. 1855. 183. l.

³⁾ Mon. Hung. Archaeol. Myskovszky Viktor. Bártna köz. műeml. 68. l.

⁴⁾ Demkó i. h. 33. l.

⁵⁾ V. ö. Myskovszky i. h. 77—79. U.

¹⁾ Demkó i. m. 123—160 ll. Myskovszky. i. h. Bártna város jegyzőkönyve.

²⁾ L. m. f.

³⁾ Kachelmann f. i. h. 182. l.

⁴⁾ Myskovszky f. i. h. 95. l.

Czarew Fulgent scopiai érsek intézett papságához, f. évi augusztus haváról keltezett körlevelében.

„Az Unio Catholica bécsi központi igazgatósága által — úgy mond a körlevél — provinciánk részére a főképviselettel Don Matho Mandić, a „Nasa Sloga“ szerkesztője lón megbízva sezt a mi tudomásunkra hozta. Az erkölcsösségen alapuló Unio Catholica-biztosító intézetet célja az, hogy a zsidó és ultraliberális egyletek kezéből kiszabadítsa a katolikusokat, kik eddig kénytelenek voltak az intézetekben megbízni, miután katolikus biztosító intézetünk nem volt; feladata ez intézetnek az, hogy a katolikusoknak az eddiginél nagyobb biztosítékok nyújtson, a biztosítási díjtételeket lehetőleg olcsóvá tegye és végre, hogy az év végén mutatkozó fölösleget részben maguknak a biztosítottaknak visszaadja, részben katolikus jótékony czélokra fordítsa, szükségtelen említeni is, hogy az intézet alapításában csupán az igazság, a kereszténység és az önzetlenség elvei szerint jártak el.

Ez az oka, hogy az ország minden tartományából számosan léptek be ez intézetbe s így az intézet munkálkodásában már is szép eredményt ért el.

Nem kétlem, hogy ezen intézet elvétel nálunk, hol a katolikus érzület oly hön lobog, a legszívélyesebb fogadtatásra talál s a tisztelendő papság azt a hívekkel megismertetni, megkedveltetni fogja.

Ily módon használunk a jó ügynek, de egyszerűsággal megsemmisítjük azon terveket, melyek — az önzésből születnek s melyek a katolikus vallásnak ártalmas czélok után törnek.

Rövid idő múlva Mandić úr megbízottja megkezdi körútját, hogy az intézetre vonatkozólag szóbelileg is bővebb felvilágosításokkal szolgáljon.

A tisztelendő esperesi hivatal szíves lesz jelen sorainkat a papság tudomására hozni s a jó ügyet tőle telhetőleg pártolni és istápolni.

Lesina, 1890. augusztus 12.

Fr. Fulgenczius.

Érsek-püspök.

Előttünk fekszik az Unio Catholica augusztus havi kimutása. Nem szerepelnek abban óriási számok, bár, mint alkalmunk volt meggyőződni, hatalmasabb adatokkal is léphetett volna fel. Az igazgatóság elve azonban: inkább lassabban haladjunk, semhogy kétes becsű s bizonytalan üzleteket kössünk; s azért az egyes biztosítások felvételénél a legpontosabbban, de egyszerűsággal a legvigyázóbban jár el. Világi biztosításokat csakis a plebánosok ajánlására fogad el.

Augusztus havában a tűzkár ellen való biztosítás 9792 frt 35 kr., a harang biztosítás 711 frt 10 kr befizetéssel járt. Julius havához képest tehát a biztosítások 851 frt 29 krral növekedtek. Augusztus haváig lett az intézetnél tűzkár 1,053,148 frt., mely után a biztosítás díjösszege 3715 frt 43 kr volt; a harang-biztosításnál 150,492 frt, 711 frt 20 kr díjösszeggel. A biztosítás összege tehát az Unio Catholica tényleges működése óta (1890. febr.) 4,831,492 frt; a díjösszegeké 18,168 frt 19 kr. A mi mindenesetre, ily rövid idő alatt bámulatosan szép eredmény.

Az Unio Catholica bécsi igazgató tanácsának névsora, melyet itt közlünk, az intézetre a legjobb ajánló levél.

Az intézet elnöke: Stöger Lipót pápai prelátus, a Sz. István-dóm olvasó kanonokja, síveges prépost, az első osztrák tárkarékpénztár főfelügyelő helyettese.

Az igazgató tanács áll a következő tagokból:

Czjzek Antal, bankár, börtetanácsos.
 Detoma A., birtokos.
 Egger B. Antal, a „Correspondenzblatt für den Cath. Clerus“ főszerkesztője.
 Graz József bécsi kereskedő.
 Hostnig Florián a bécsi dóm főgondnoka.
 Mrazek József a krakói köles, biz. int. vezértitkára.
 Paletz Manó pápai prelátus, hütteldorfi plebános.
 Porzer József ügyvéd.
 Seidl Károly kanonok.
 Stern Károly bécsi plebános.

A felügyelő bizottság tagjai:

Bittner Guido plebános Villach.
 Dedek Cr. Lajos káplán, szerkesztő Budapest.
 Engelhoffer T. S. gyáros Gráz.
 Glančnik Bert. ügyvéd Marburg.
 Hejtmánek János plebános D-Biala.
 Hudietz Károly tisztb. káplán Freistadt.
 Jax János gyáros Linz.
 N. Józsa Kornél cs. és kir. kamarás Budapest.
 Dr. Kajuch József ügyvéd, orszgy. képvis. képv. Budapest.
 Karlach Miklós dr. kanonok Prága.
 Klun Károly bírod. képviselő Laibach.
 Balogh Sándor ügyvéd Budapest.
 Komlóssy Ferencz orszgy. képvis. plebános Budapest.
 Grf. Pejacevich Gábor cs. és kir. kamarás Budapest.
 Poklukár József dr. tartom. kapit. Laibach.
 Rosenberger István plebános Sierndorf.
 Schöninger József plebános Stein.
 Swieży Ignác orsz. képviselő Teschen.
 Vonsják Mihály orsz. képviselő Cilli.
 Wüsing József plebános Kirchau.
 Mandić Máttyás szerkesztő Ragusa.

Központi igazgató:

Kalbermatten Ödön báró.

Budapesti igazgató:

Leviczky Félix.

Régi dolog, hogy nálunk magyaroknál minden nehezen megy. Az Unio Catholica-nak is sokat kellett vajudnia, míg végre célhoz jutott. Múlt hó 29-én végre végbe ment a budapesti kereskedelmi és váltó-törvénysek előtt a cégbejegyzés s így az új intézet üdvös működését November első napjával tényleg megkezdette.

(Vége következik.)

RENDELETEK TÁRA.

(Vége.)

Szabályzat

az egyházi és iskolai közjárulék kezeléséhez.

Az erd. róm. kath. Statusgyűlés . . . évi . . . hó . . . n tartott ülésében az egyházi és iskolai közjárulék és egyházi és iskolai közalap kezelésére névze a következő szabályzatot állapította meg:

1. §. A közjárulék fizetésére való kötelezés az 1892-ik év január 1-ével veszi kezdetét.

2. §. Az alapszabály 7. §-ban felvett elvek fentartásával a bevallások és az egyes osztályokba való bejegyzések az egyházközségi tanács, illetőleg választmány által fogantatottaknak a következő módon:

a) A Status Igazgató-Tanácsa minden egyházközségnek a . . . alatti minta szerint készült rovatos íveket küld.

b) Az egyházközségi tanács, illetőleg választmány az algonok által minden a közjárulék fizetésére köteles egyháztagot személyesen megkeresve felszólít, hogy a kitűzött helyen és időben bevallását előtte, vagy a kiküldött bizalmi egyház községi tagok előtt megtegye és magát a közjárulési osztályok valamelyikébe bejegyezze.

Ha valaki a bevallástól vonakodik, az egyháztanács, illetőleg választmány, az illetőt a megfelelő osztályba saját belátása szerint jegyezheti be.

c) Az osztályba való beírás után az egyházközségi tanács vagy választmány a rovatos íveket megtekintés végett az egyházközség valamely erre alkalmas helyén kiteszi, s ezt a híveknek kellő módon értesére adja.

Az ívek legalább 15 napig maradnak közszemlére kitéve,

mely idő alatt joga van az egyes tételekre vonatkozólag minden érdeket félnek észrevételeit az egyház közszégi tanács vagy választmány által kijelölt helyen akár élőszóval, akár írásban megtenni.

d) E pontban kitett határidő elteltével az egyházközszégi tanács a rovatos íveket gondosan megvizsgálja, és a lelkész és gondnok aláírásával azon záradékkal látja el, hogy abban minden fizetésre köteles neve benne foglalva van.

Egyszermind véleményt mond arra nézve is, hogy vajjon az alapszabályzatban foglalt mértékkel egyezők-e, esetleg mikép volna helyesbítendő.

e) Az ily módon elkészült bevallási rovatos íveket két egyező példányban kerületi espereséhez a hitközség lelkésze 8 nap alatt beszolgáltatja.

3. §. A kerületi esperes a kerületből beküldött rovatos íveket fölfelvizsgálván, azt egyházközszégenként összegezi és saját észrevételeivel ellátva 30 nap alatt az Igazgató-Tanács elé terjeszti.

Azon esetben ha valamely bevallást vagy kirovási tételt az alapszabályban feltett mértékkel meg nem egyezőknek találva, helyesbítési eljárást indíthat. Az illető községbe kiszállva, meghallgatja az egyházközszégi tanács vagy választmány véleményét vagy esetleg a bizalmi tagokét, és belátása szerint az osztályozás, illetőleg évi tartozás összegét helyesbíti és erről a fizetésre köteles felet mindjárt értesíti, a kinek joga van kiigazítás ellen észrevételét vagy panaszát vagy mindjárt jegyzőkönyvre vétetni, vagy írásban beadni, a mit a kerületi esperes köteles az Igazgató-Tanács elé terjeszteni.

4. §. A bevallások és osztályozások végleges megállapítása az Igazgató-Tanácsnak feladata. E végett részletesen megvizsgálja a rovatos íveket, eldönti a vitás kérdést, megsemmisíti az alapszabályval ellenkezőt és új eljárást rendelhet el.

A végleg helyesbített rovatos ívek egyik példányát a megerősítés záradékkal ellátva, a kerületi esperes útján a beszedés eszközlése végett az illető egyházközszégeknek visszaküldi, a másik példányt saját irattárába helyezi el.

Ha az esperesi kerület közszégei, vagy az esperesi kerületek között, a bevallásoknál feltűnő aránytalanságot találva, erre az illető esperesnek, esetleg a Status-gyűlésnek figyelmét is felhívja.

5. §. Az évi közjárulék beszedése a végleg megállapított kirovási ívek alapján az egyházközszégi gondnok vagy pénztáros által foganatosíttatik.

Az egyházközszégi tanács vagy választmány a befolyt összeget számba véve, a rovatos ívek kiseretében, melyeket a lelkész és gondnok írnak alá, az illetékes espereshez szolgáltatja be.

6. §. A kerületi esperes az egyházközszégek évi járulék összegét rovatos ívek adataival pontosan összevetve, községek szerint készített végkimutatással az Igazgató-Tanácsához terjeszti, mely a számadást a maga részéről is gondosan átvizsgálja és a befolyt pénzek biztos elhelyezéséről és gyűmölcsötzetéséről az alapszabály értelmében gondoskodik.

7. §. Az egyházközszég pénztárába befolyt pénzekért az egyházközszég, az espereshez beküldöttékért az esperes, a hozzá beszolgáltatottakért pedig az Igazgató-Tanács felelősök.

8. §. A közjárulék beszedése a bevallási ívek végleges megállapításával kezdődik; de minden év június 30-ig befejezendő.

A fizetés 10-40 krig egyszerre, azonfelül öszszegnél két egyenlő részben is történhetik. Másnemű halasztásnak nincs helye.

9. §. A közjárulék anyaszentegyházunk intézményei iránt és a keresztény felebaráti szeretetből eredő kötelesség által ránk mindnyájunkra eső szolgáltatás levén, a szeretet buzgóságával legyen kérve és adva. Ennél fogva a kezelő hatóságok és személyek szép és nemes feladata marad ezen érületnek úgy a hívekben, mint a saját ténykedésük alkalmával való folytonos éhrentartása és tanúsítása.

10. §. Jelen szabályzat határozványait csak a Status-gyűlésnek van joga változtatni.

tőben, mintha tiszta valóság volna. Ugyanazt cselekszik ama könyvek szerzői, a kik a X-ik és XIII-ik század közt Heraklius alnéven a rómaiak művészetéről írtak. S azóta terjedt és terjed a mese napjainkig is. Pedig már Strabo, a ki egy századdal Plinius előtt élt, közül adatokat a Tyrus környékén található kvarezhomokról és üvegigé feldolgozásáról. Hogy milyen régi az üveg ismerete, azt legjobban illusztrálják a „British Museum“ gyűjteményében levő ősrégi üveg munkák, a melyekről álljon itt néhány adat. Öntött üvegből készült, kicsiny, tömött oroszlanfejet ábrázol az egyik, a melyen a XI-ik dinasztiából való egyiptomi király neve olvasható. Ez tehát 2000 év előtti idősokról tanúskodik. Az a gondosság, a melyvel a kis fej készült, nemcsak arról tanúskodik, hogy az üveget már jóval előbb ismerték, de bizonyosságot tesz ama művészetéről is, a melyel akkor már az üveggel bánni tudtak. A másik egy Thébában talált nagy üveggyöngy, a melyen III. Thutmes király nevének, Hatasu-nak neve olvasható, a ki több mint 3500 évvel ezelőtt élt, a gyöngy tehát a régi Egyiptom fénykorának abból az idejéből való, a mikor a XVIII-ik dinasztia uralkodott. Ugyanabból az időből ismeretesek vázak, poharak és mindenféle üvegcserepek a melyeket ugyancsak a British Museum őriz. A Beni-Hassan sírokból való híres fali képeken, a melyek szintén a XIII-ik dinasztia valamelyik királya idejében készülhettek, az üvegfüvés van feltüntetve. A füvés akkori módja nagyon kevésbé különbözött a maútól.

A közigazgatási ütközet emléke. A jövő év nyarán lesz huszonöt esztendő fordulója a közigazgatási ütközetnek, mely oly nevezetes szerepet vitt Poroszország és egyúttal Ausztria történetében. A csatátér temetőjében kétszáz ötven sírrel van felállítva, mely alatt az osztrák porosz elesettek alusszák örök álmukat. Ezeket az emlékeket most sorra renováltatjuk. Úgy az osztrákok mint a poroszok nagy kegyelettel látnak hozzá, hogy e sírlelkek megújítassanak a sírlelkeket számmal látják el, s még a tél folyamán egy utuntatót adnak ki melyben számszerint lesz elősorolva, hogy mindegyik emlék alatt kik nyugosznak.

Köszönet és elismerő-nyilatkozat. Alólirottak kedves kötelességet teljesítünk, midőn Nagy-Márton mezőváros nevében T. Hilzer Péter cs. és kir. harangöntő úrnak Bécsben, az általa készített négy harang pontos időben való szállításáért — melyek mindegyike valódi mestermű — legmélyebb köszönetünket nyilvánítjuk. — Feleslegesnek tartjuk, hogy ezen mindenki által a legnagyobb ábrán látjuk el, s még a tél folyamán egy utuntatót adnak ki melyben számszerint lesz elősorolva, hogy mindegyik emlék alatt kik nyugosznak.

Köszönet és elismerő-nyilatkozat. Alólirottak kedves kötelességet teljesítünk, midőn Nagy-Márton mezőváros nevében T. Hilzer Péter cs. és kir. harangöntő úrnak Bécsben, az általa készített négy harang pontos időben való szállításáért — melyek mindegyike valódi mestermű — legmélyebb köszönetünket nyilvánítjuk. — Feleslegesnek tartjuk, hogy ezen mindenki által a legnagyobb ábrán látjuk el, s még a tél folyamán egy utuntatót adnak ki melyben számszerint lesz elősorolva, hogy mindegyik emlék alatt kik nyugosznak.

UNIO CATHOLICA

kölesönösségen alapuló kath. biztosító
intézet

elfogad biztosításokat

tűz-, viz- és jégkárok ellen.

Fióik igazgatóság:

Budapest, Király-utca 43. sz. II. em.

Vegyes közlemények.

Az üveg régisége. Akárhány tankönyvben olvasható meg, hogy az üveget a főniczek találták fel. Ez Pliniusnál származik és utána terjesztették azután az mások. Nevezetesen Izidor, szervillei püspök, a hetedik században eleveníti föl olyan kö-

Egyházi Értesítő.

Az Atya legújabb encyclicájában nemcsak mint az anyaszentegyház feje, de mint a népeknek, hazájuknak, de kivált az olasz nemzetnek javát igazán szívén viselő atya szól. Csodálat lángelméjének fényénél élesen tűnik fel a külömbiség a szabadkőműves, pápát lenyűgöző Olaszország között, mely főleg az állam dicsőségét, jólétét és fennállását megdöntő szocializmusnak leszen áldozata, s azon kívánt és reményelt Olaszhon között, mely míg a pápát szabaddá a katholicizmust uralkodóvá teszi, ugyanezzel az öt fenyegető ellenségeket megsemmisíti, régi tekintélyét a tudomány és művészetben visszaszerzi, a nép boldogságát megállapítja s az egész felszöveget csodálat és bámulat tárgyává, minden állam mintaképévé emeli. A hang, melyen a sz. Atya e levélben szól, a legmelegebb s minden nemesen érző olasz honfi lelkét meghódítja.

A spanyol kath nagygyűlés is általános lelkesedés közt hangzotta a pápa világi hatalmának jogos és szükséges voltát s követelte a szabadság s birtok visszaadását, mert a pápa személyében az egész katholicizmus van megvalósulva, letiporva, meggyalázva, lealacsonyítva.

Szent plébánosok. Sangvinetto genuai kanonok hosszas munka után a szentekké avatott lelkészek számát 52 ben állapította meg, kiknek képeit s Boccaria Czézár tollából latin nyelven eredt életrajzait ki is adta, mely mű bizonyára óhajlandó, hogy a lelkészek közt mint eszményképek rajza, közkézben forogjon. A kép 6 lira a könyv 3 lirába kerül.

Az iskolatestvérek vezetése alatt levő tullnerbach-presshaumi „Norbertium” gyermekmenhely végbejezése alkalmából rendezett ünnepélyen. Gruscha József bécsi herceg-érsek is jelen volt s több ízben nagy hatást keltő beszédet mondott. A diszcebid alatt Kielmansegg helytartó az iskola testvéreket rokonszenves beszédben éllette.

A világ legnagyobb plébániája gyanánt, a német lapok, a bécsi Heraldus emlegetik, mely 60,000 lelket számlál. (Nem ismerik a jó németek Budapest-Józsefvárost.)

A vizivárosi plébános választás ügye így ír még az Egyetértés cz. liberális újság is. — furcsa dűlőre jutott Rácz Károly felebbezése következtében. Rácz Károly ugyanis nem nyugodott bele a multkorai közgyűlés ama határozatába, mely új választást rendelt Krizsán Mihály és Dömötör Gedeon között, kik legtöbb szavazatot kaptak, de közülök egyik sem kapta meg az abszolút szavazat többségét. Bár két plébánosválasztás alkotott e tekintetben precedenst, Rácz Károly fellebezzel, kérvén, hogy dekretáltság vizivárosi plébánossá Dömötör, ki pár szavazattal többet kapott. A belügyminiszter ezt csakugyan megtette, a mennyiben a fővároshoz intézett leiratában Dömötör Gedeont jelentette ki a vizivárosi plébánossá. A miniszteri leirat, mely rádiktálja a vizivárosiakra a plébánost, jövő közgyűlés tárgya lesz.

A budapesti katolikus kör Oct. 29-én délután 6 óraker felolvasó estélyt tartott koronaherceg-utcai helyiségében. Az estélyen nagyszámú és intelligens közönség vett részt, mindvégig nagy figyelemmel halgatta a felolvasókat. Először Hajnal István

FRIEDL HUBERT

hirdetés-felvételi irodája kath. lapok és folyóiratok számára

Bécs, V. Matzleinsdorferstrasse 7. sz. a.

van egyedül és kizárólagosan jogosítva egy az osztrák-magyar monarchia, mint egész Európából és Amerikából e lapok számára hirdetések felvenni. A szövegnek fogalmazása, a hirdetések legzűlésebb elhelyezése, valamint a Cliché (galvanos) beszerzése — a beszerzési áron — a legpontosabban teljesítetik.

PANNONIA szálloda

Budapest, VIII., Kerepesi-út 7.

A magyar kir. államvasutak központi pályaudvara közelében, — a nemzeti és népszínház között. — Lóvonatu közlekedés mellett álló szálló, az újkor igényeinek megfelelően berendezve és kényelmesen berendezve.

A főtisztelendő papság legkedveltebb szállója.

A számos arany-és bronzéremmel kitüntetett

üvegfestészeti utáztat

teljesen pótolja az üvegfestészetet.

Nyolczszáz különféle kép- és alapminta, rózsa, szegélyzetek stb. tartós színben.

Kapható a magyar és társországi részére felállított egyedüli főraktárban:

GRADL F. ADOLF UTÓDA

papírkereskedésben BUDAPEST, IV., Halvani-utca 19.

Ezen kitűnően sikerült ó-német vallásos- és genre-kép utáztat lapok — a használati utasítás szerint — könnyen és tartósan feltapaszthatók mindenféle üvegtárgyra és változatos csoportosítással a legszebb ablakdíszítéseket adják.

Az utáztatok két ablaktábla közti illesztés vagy ablak elő leve, valamint vorandákban alkalmazása a nap sugarait teljesen magyork, a jutányos ár és könnyed készítés folytán pedig bárki által is beszereshetők.

Kifutottva kitűnő munka és jó ízűért.

Kifutottva szép munkáért.

KRISZTA és TÁRSA

a budapesti oltáregylet egyedüli szállító

Budapesten, IV. ker. Lipót-utca 21. szám.

Ajánlják dusan felszerelt raktárakat mindennemű kath. és görög szertartású

miseruhák.

dalmatikák, pluviálék és felonokat, reverendák,

czimádák

egyházi s egyleti lobogók, egyházi szövét. damaszt, paszománt, rojl, bojt, brüsseli és czérna egyházi csipkéken, sz. szobrok, csillárok, kelyhek,

Monstranciák.

stáció-képek, úrkoporsók stb. stb.

Oltár, keresztuti

és más képek festését elvállaljuk; készítünk a legelőkelőbb művészek rajzai után

oltárokat.

szószékeket, szent sirokat, keresztelő kutakat, bronz china s valódi ezüst tárgyakat u. m. kelyheket, ciboriumokat, oltár, tabernakulum és fali gyertyatartókat, sásló keresztteket, paci-falékat 3 és 4 hangu oltárcegenyűket, füstölőket, tömjéntartókat.

Arany és ezüst himzések bármely rajz szerint művészi leg készülnek. — Tűzaranyozás vagy ezüstözés gyári áron saját gyárainkban legrovidebb idő alatt készülnek.

Megrendeléseket szegényebb egyházközségeknek részletes felmérés mellett is eszközölnünk.

Nem tetsző tárgyak visszavételnek vagy kicserélteinek.

olvasta fela vidéki színésztéről irt rajzát. majd Lithvay Viktória három költeményét. Nagy hatást kellett Pinter K. elfelvitatása a humorról, a melyben főleg Mikes Kelemennel, mint humoristával foglalkozott. Ezután Kaposy József olvasott fel két dalt Komjáthy Jenőről és egy csinos költeményt, a korán elhunyt Reviczky Gyula hagyatékából. »Budapesten« czimvel, a melyből adjuk a következő részt:

Az életharcz munkaláz,
Megizzaszt, de edz is egyben,
Nincs megnyugvás, nincs varázs,
Egyedül a küzdelemben!

végül Reiner Zsigmond dr. Lia és Rachel» című sikerült rajzát olvasta fel Gabler Lajos minisztr. titkár. A közönség a felolvasókat megérdemelt tapsokkal jutalmazta.

Protestans gazdálkodás Poroszországban. Habár 1898 óta az állami költségvetésben, a protestans egyházi czélok rovatának kiadásai 3,190,000 mkával nagyobbodtak, az egyházi fötanács mégis javaslatba hozza a stóla megváltás, szeminariumok felállítása, új parochiák és templomok építésére szükséges összeg megadását. — S mindezt egy harmadában a szegény katechizikusok adópénzén követelik.

A foglalkozás nélkül élő munkások száma Rómában és vidékén 150,000, Romagnában ugyanannyi, Lombardiában 100,000, Piemontban 60,000; a volt nápolyi királyság tartományaiban hasonlóak az állapotok. Így boldogítja a Crispi kormány az olasz népet.

Jézus társaságának visszatérése a német birodalomba a közel jövőben megtörténik. A parlament nagy többsége híve ez eszmének. Mellányos is; mert ha az államveszélyes szocialistákkal szemben a szigort nem újították meg, akkor a tudomány és erőkes előharczosaival szemben sem szabad ezt tenniök. A liberálisok, — mint nálunk is vitéségük a mumuskodás, — a jó ügy mellett küzdő bajorkokat azzal ijesztgetik, hogy ha a jézsuitatörvény el leend törölve, még kevésbé számíthatnak a redemptoristák visszahívására. — Igaz ugyan, hogy még a papok közt is vannak zopfkorbeli lelkek, kiknek egyike magas rangja daczára nyersen kimondá: „Nem kellene nekünk jézsuiták, de a győzelem ez ügyben mégis biztos. Az egyes városok is versenyeznek a szabadság kivívásában. Köln és Crefeld példáját követték Dortmund, Mühlheim, Düsseldorf s Achen, melyek a legnépesebb gyülekeken a jézsuita-törvény eltörlését sürgetik.

A freiburgi kath. egyetemen a halgatók száma mindinkább növekszik mi a kath. szellemű egyetem keresetségét bizonyítja a vallásközömbösök felett. Így lenne ez nálunk is.

Kehler Frigyes a »Germánia« alapítója a napoklan ünneplé születése 70-ik évfordulóját, mi a berlini katolikusoknak soknemű tüntetésre adott alkalmat.

Belföldi misszió társulat Schweinhan. Ez egylet 1889 évi bevétele 55 069 frt. kiadása 46 071 frt. vagyona 182 504 frtot számlál.

As olmtüzi szekesegház renoválása, melyet Fürstenberg bíborok má-félmilliónyi pénzajlodozata tett lehetővé, be lett már végezve. Ez alkalomból okt. 14-én a kiváros számos főpap jelenlétében ünnepléses »Te Deumot« tartott. A dóm most a legszebb csúcsíves emlékművek egyike.

Al szent. Nagy feltűnést kellett látomásai és jóvendőléseivel a francia rend féle társulatot is alapított »du

MICSIK LAJOS

mézeskalásos és viaszgyertya-öntő

Budapest, VII. Dohány-utca 31.

Üzletemben kapható legjobb minőségű, fehér és sárga viasz, viasztekerces, valamint szurok-fáklya, és legjobb viaszból készült fehér, sárga és barna szobapadló-máz és szobapadló-lakk.

Misemondó ruhák

bármely szertartás szerint, templomi és egyleti zászlók, menyezetek, keresztutak, oltárképek érc-és üveg-csilárok; valamint egyéb templomi felszerelések ércből, szobatos szolid kivitelben legújantányosabb áron megrendelhetők

Oberbauer Alajos utóda

magyarország legrégibb egyházi szerek és zászlók gyárában

Budapest, Váci-utca 14-ik szám.

Alapítási év 1863.

Árjegyzékek és költségtervezetek díj és bérmentesen.

Legolcsóbb

SIREMLÉK-ELADÁS

szienit, porfir, gránit és különféle márványból

az „Entreprise des pompes funébrés“
siremlékgyárában

BUDAPEST,
VII. kerület, kerepesi-ut 68. sz.

Sir- és sirboltrácsolatok, virágkosarak és lámpák eladása öntött- és kivácolt-vasból;

továbbá:

nagy választék érc- és gyöngykoszorúkbán.

a sir-és sirbolt-felszerelési raktárban:
Budapest, VI. ker., Andrassy-ut 28. sz.

☛ Lámpák kölcsön is adatnak. ☛

Gratzel Sándor

a főtiszt. kath. Papság bizományosa.

Bécs, I. Bauernmarkt 5.

Ajánlja különlegességeit u. m.

GUILLOU-féle (Párizs.)

oszl. cs. és magy. kir. szabadalmazott

ÖRÖK-LÁMPA
készülék

Ezen készülék az egyedüli, melyel 6—14-szer 24 óráig tartó egyaránt szépen s folyton égő örök-lángot nyerünk.

Az örök lámpa készülék ára **2 frt 75 kr.**, a szab. bél egy évi tartamra **1 frt 60 kr.** 1 kl. elsőrendű olaj **50 kr.**

Mint már jelezve volt, szétküldöm az olajat üvegedényekben hámozott kosárfonadékkal 1 frt 75 kr., fonadék nélkül 1 frt 45 kr-rt s kerül 17 kiló készülék olaj á 50 kr. frt 8.50
Üvegedény hámozott kosárfonadékkal frt 1.75
Vasúthoz szállítás frt — 30
Összesen frt 10.55

17 kiló kiló készülék olaj á 50 kr. frt 8.50
Üvegedény hámozatlan kosárfonadékkal frt 1.45
Vasúthoz szállítás frt — 30
Összesen frt 10.25

— Valódi méhviasz-gyertyák. —

A méhviasz tisztaságáért, minden küldeményéknél 1000 frt-nyi kezeskedem és egy kiló **2 frt 75 kr**

— Új kítő templomi gyertyák. —

Egy kísérlet eme szép gyertyákkal azonnal meggyőződött, hogy kilonként **1 frt 50 kr-rt** a legjobb gyertyát kapni, mely nem füstölög s nem is folyik és a legfinomabb méhviasz gyertyáktól meg sem különböztethető. — Ezen gyertyákat szétküldöm

4—10-ig kilogrammonként **1 frt 55 kr.**
10-től fölfele **1 frt 50 kr.**

Diszes oltári lámpák.

Ezen lámpák diszesen és tartósan készítvék s a dús aranyozás folytán igen izlésesek; minek következtében számtalan elismerő nyilatkozat érkezik hozzám. Ára 45.—

Nagy templomok számára: $\frac{1}{2}$ -ad résszel nagyobb alakban, gazdagon diszítve és aranyozva **85.—**

Tiszta összhangzó csengelyük **6.50**

nagyobbak és finomabbak **8.50**

Gyertyagyújtó és elöltő szarú **1.55**

1 msszely Benzin üveggel **— 45**

Othopon nehéz hallásuk számára (a gyónáshoz) valódi páriszi készítmény **5.50**

Diszes nagy, sekrestyébe való lavabó faszínre fényezve **4.50**

Kegyes adománygyújtó doboz, csinos lakattal **1.80**

Szép, erős kékosztó papi köpönyekhez, 140 cmtr. széles **4.50**

Fekete talárszövet gyapjúból 120 cm. széles, legf. Merinó gyapjú **3.60**

Gyöntató kézi-lámpa, csinos könnyű alakban fényezve 4 vastag kőszűrtől üveggel **3.80**

Diszes oltárszövegek

ára a hozzáadott anyagmennyiség szerint számítatik, mintát bérmenten küldök — **Tapestry-Szővegek** 68 centiméter széles méterje 2 frtől 2 frt 40 krig. — **Volour** (bársony) méterje 3 frt 50 kr. — Ehhez virágbordur méterje á 1.40 és valeur 2.10, az összevarrásért méterenkint 20 krt fizetek s csak annyit számítok.

Charré Coeur de Jesus peunit, czim alatt Loignyban. Ugye azonban az officium részéről megvizsgáltván, csalásnak lön ítélve. A zárdát kiüríték. —

A hirneves regensburgi kath. könyvkiadó Pustet Frigyes kereskedelmi tanácsos nőül vette v. Hilger kisasszonyt, a kinek atyja az 1870/71. háboruban mint kapitány vett részt. — A fiatal pár (Pustet 60-as) Cincinnatiába utazott.

Kath. könyvpiac.

Ezen rovatban időnként hirdette lesznek a beküldött könyvek, hogy a kath. irodalomnak így is szolgálatot tegyünk. A régi könyvekből kérünk egy-egy példányt, e célból, beküldeni. Új könyvekből a recenziós példányon kívül még egy példány beküldése szükséges.

Üdvözlég Mária című igen sikerült imakönyvének harmadik kiadására hirdet előfizetést Dr. Walter Gyula Esztergomban. Finom angol-vászon kötésben, egyszerűbb díszítéssel 80 kr., rendkívül gazdag tábla-aranyozással és aranyfémekkel 1 frt 20 kr.; francia minták után készült egyszerűbb bőrkötésben vörös metszéssel 2 frt, gazdag tábla-aranyozással és aranyfémekkel 2 frt 50 kr.; a legelőkelőbb kiállításban pedig 3 frt.

Kalauz, a nevelő-oktatás terén. Kath. pedagógiai folyóirat. Szerkeszti és kiadja: Regéczy József. Főmunkatársak: Concilia Emil, Boromisza István és Schulz Imre. Nagyszombat. Ára egy évre 2 frt.

Boromens Kath. hitsonoklat havi folyóirat. Szerkeszti és kiadja Horváth Lajos győr-újvárosi plébános. Igen tartalmas és használható. Ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Sátoros csigány. Humorisztikus néprajz. Irta Zámolyi V. Mihály. Kapható a »Népnevelő« szerkesztőségében Budapest. Érsek-utca 6, sz. Ára 1 frt. Et erga sacra.

Bölcséleti folyóirat. Szerkeszti és kiadja Dr. Kiss János. Ára 5 frt.

Montefeltrói Agoston milánói beszédei új német kiadásban láttak napvilágot. A fordító: J. O. K. Horvát ember. A fordítás sikerült. A könyv, melyet magyar kiadó adott ki, igen csinos. Füzve 1.60: finom vászonkötésben 2 frt. Kapható: Rohicsék Zsigmond könyvkereskedésében. Budapest, V. templombazár 29. sz.

Dr. Kontúr Béla. Hegymögűl. Elbeszélések és rajzok. Hunyadi Mátyás intéz. 1889. Ára 1.10 kr.

Dr. Kontúr Béla. Orgonaág. Költemények. Hunyadi Mátyás int. Ára 1.10 kr. Mindkettő bérmentve lesz megküldve.

Magyar Szemle. Egyetemes társadalmi és irodalmi folyóirat. Szerkeszti: Kaposi József. Megjelen minden vasárnap. Negyedévre 1.60 kr.

Népnevelő. Szerkeszti és kiadja: dr. Komlóssy Ferencz; kath. nevelés-oktatásügyi lap. Megjelen minden szombaton. Ára negyedévre 1 frt.

Az Orangyal. képes gyermeklap. — A ponnal szerkesztett gyermeklapocskát ajánljuk a katolikus szülők, tanítók és iskolaigazgatók figyelmébe. — Ára egész évre 80 kr., félévre 40 kr. Szerkesztő-kiadója Weinger Ernő tanítóképző intézeti igazgató Győrött.

Rend. 9—5 Ord.

Fogorvos Barna Zahnarzt

IV., Váci-utca 24. Budapest IV., Váci-utca 24.

Rend. 9—5 Ord.

Alapított 1793

Alapított 1793

Ifj. Giani Károly

templomi szövet, egyházi szerek, zászló és műhímezési gyáros
Bécs, VII. Westbahnstrasse 21.

ajánlja a ft. Papság becses figyelmébe tökéletesen stilszerű és művészies kivitelű egyházi szereit, mint: casulákat, dalmatikákat, pluvialékat, teljes ornátusokat, szertartási tárgyakat és zászlókat, azon tiszteletteljes kéréssel, miszerint gyártmányaim szives megrendelése esetében, egyedül a fent jelzett címet kegyeskedjenek használni, minthogy

külön főrakárt

nem tartok.

Dús tartalmu képes árjegyzékek díj- és bérmentesen küldetnek.

GAVORA JÓZSEF

az 1885. évi budapesti orsz. kiállításon „kitűnő munka- és jó ízlésért“ a kiállítási nagy éremmel kitüntetve.

Budapesten, IV. ker. váci-utca 17. sz.

Ajándlom dusan felszerelt raktáramat:

egyházak és kápolnák berendezéséhez

szükséges tárgyakból a legjutányosabb áron, a lehető legszebb kivitelben Nevezetesen:

Miseruhákat

Pluviale, Dalmatica és Ornátusokat

Egyházi és társulati lobogókat.

Tözlöttő-, iskolás-gyermek. Máriatársulati-, ipar-társulati-, dalegyületi- és temekkezési-egyleti zászlókat,

szent szobrokat, csillárokat, ciborium és kelyheket,

fali- és oltár-gyertyatartók és oltár-lámpákat,

Monstranciák, stáció-képek, oltárok, úrkoporsókat,

Pontosságomat több százra menő elismerő levéllel bizonyíthatom.

Arjegyzeket és költségvetéseket kivanatra bérmentve küldök.

Lourdési Mária
művészies sziklabarlangban, szolid és tartós kivitelben.

A szobor ára barlanggal:

szobor nagyság	egygy alak	fa alak
100 cmtr	75 frt	90 frt
75 "	40 "	58 "
63 "	30 "	42 "
56 "	20 "	35 "
45 "	10 "	25 "
35 "	7 80	18 50
26 "	5 50	14—

Barlang szobor nélkül nagyság szerint.

Fraiden János
faragvány-készítő

Waidhofen ad Ybbs
(Nieder-Österreich.)

Hirdetéseket

lapunk részére

elfogad a

kiadóhivatal.

BUDAPEST

V. Lipóttér 9.

A MAGYAR SZEMLE

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

megjelen minden vasárnap másfél vagy két nagy ivben.

A MAGYAR SZEMLE közöl *elbeszéléseket, vidám rajzokat, kölleményeket, esztetikai és kritikai dolgozatokat, társadalmi jellemzéseket, és iránycikkeket.* — A MAGYAR SZEMLE kiváló munkatársak díszes sorával, szellemének erejével és bátor fellépésének következetes irányával a legméltóbban képviseli a magyar szépirodalmat. A MAGYAR SZEMLE rendkívül változatos, sokoldalú és gazdag tartalmával a legkellemesebb szórakozást nyújtja minden művelt olvasónak, egyeseknek és egész családoknak. Élvezetes olvasmányt találhat a laphoz mindenki, s a fiatal lányoknak is kézbe adható. A MAGYAR SZEMLE irodalmi, társadalmi közéleti mozgalmainkat, a nemzet és a világ eseményeit röviden ismerteti, tárgyalja, bírálja, *tehát nemcsak mulattat, de tájékoztat is.* — A MAGYAR SZEMLE nagy gondot fordít rendkívül *érdekesítő talány-rovatának* összeállítására. Rejtvényeinek megfejtői közt *hétről hétre* nagy értékű *juttalmakat, becses új könyveket* sorsol ki, melyek a lap negyedévi árát mindig, de gyakran a *egész évi árát* jóval meghaladják.

A MAGYAR SZEMLE ára:

egész évre	6 frt
félévre	3 frt
negyedévre	1 frt 50 kr

A MAGYAR SZEMLE kiadó hivatala

(Budapest, IV., új-utca 14. szám.)

— Mutatvány számok szívesen küldetnek. —

Schönbrunner X. Ferencz templomfestő

Becs. IV. Victorgasse 23

Ajánlja műtermét a díszítés festészet szakmához tartozó bármely munka kivételére, úgy templomokban mint egyéb építményekben, a legegyszerűbből a legdíszesebb kiállításig.
Vázlatok, rajzok és költségvetések — utóbbiak szavatosság nélkül — minden t. megrendelőnek rendelkezésre bocsátatnak.

Takarek Tűzhelyek Készítő
RAKTARON TART
minden alakú
TŰZHELYEK.
IRODA és RAKTÁR
IV. LIPÓT és KALAPTECZA 10. GYAR BEZERÉDY utca 8.

Ezen gyár rendkívül leszállított árakon szállít mindennemű **templomi orgonákat és harmoniumokat**, melyek hanguk szépsége és tartós szerkezetük által tűnnek ki. A fizetés feltételei igen előnyösek. Árjegyzékek ingyen küldetnek.

Rövid 16 év alatt közel **300** kisebb, nagyobb **orgona** került ki műhelyükből, a mi loginkább bizonyítja annak pontosságát és megbízhatóságát.

KOVALD PÉTER

mű-, selyem-festő és vegyszeti tisztító-intézet
BUDAPEST, gyár: VIII., Rökk Szilárd-utca 18.

Ajánlja magát selyemfestésre és miserahák, dalmatikák, pluvialek, ornátusok, reverendák, címádúk, kappák, mandulették, lelkeszi karterítők, baldachinok, templomi zászlók és minden egyéb oly templomi felszerelést, mely selyem vagy más szövethől készült, legyen az himzett vagy sima. — Minden tárgy kívánatra egészben vagy szétfejtve festetik és tisztítatik. — A megbízások a legnagyobb pontossággal és elővigyázattal teljesítetnek: mindazonáltal van eset rei, hogy a festendő tárgy nagyon foszlányos és avult, ez esetben a gyár szavatosságot nem vállalhat.

Szétfeszelt és szakadt tárgyak ügyesen kijavíttatnak.

TUDOMÁNY, IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Royalvezető: **Kaposi József**

Képek a nevelés és tanítás történelméből. *)

Irta Dr. Kellner Lőrincz. A német eredetiből fordította Nagy Lajos, a győri kir. kath. tanító képezde igazgató tanára. 1889. Győr, 477 l. Ára 2 frt 60 kr).

(Vége.)

Ismertes dolog ugyanis, hogy a történetírás közel három száz éven keresztül, csaknem kizárólag protestans szorgalmatba szegődve, ennek érdekében, ennek felfogása szerint adta elő a történetek eseményeit is. Nagyon természetes, hogy egy kizárólagos iránynak hódolva, nem ritkán szenvednie kellett magának az igazságnak is; tényeket elhallgatva, másokat elferdítve, másokat ismét hamis világításba helyezve, a mint a szükség úgy hozta magával.

Nem nagyon régi, de máris eredményes a mozgalom, mely feladatának tartja, a történelem rektifikálását, a való igazság kutatását, a párt szempontok akár öntudatos, akár öntudatlan ferdítéseinek megvilágítását, nem egy a priori kitűzött cél, hanem csakis a tények logikája előtt hajolva meg. A történetírás minden ágát áthatja már ezen újabb irány, csupán a nevelés történetét nem. Ez még mindig a régi csapáson halad, abban a mederben, azokon a nyomokon, melyen Niemeyer és mások, az első alapvetők, megindították, s a kath. nevelés történetírók, ha tiltakoznak is a protestansok némely állításai ellen, megelégszenek a szavakkal, általánosan ismert dolgoknak fölemelésével, de távolról sem kísérlik meg a kath. nevelés emlékeiről eltávolítani a felédés fátyolát, a mohót, mely századok folyamán azokat ellepte s a szemlélő tekintete elől eltakarta, s ha igyekeznek is a nevelés nagyinak hirdetett férfiai káth. szempontból itélni meg, tanaikat ebből a felfogásból kiindulva, adni elő, a katolikus nevelés nagy férfiai még mindig a felejtés dicstelen sírjában alszszak százados álmaikat.

Nevelés történetírásunk ilyen viszonyai között jól eső örömmel kell tehát fogadnunk minden oly dolgot, legyen bár eredeti avagy fordítás, mely eme hiányokhoz képest csak némi haladást, csak némi emelkedést is jelez. S ilyen dr. Kellner Lőrincznek előttünk fekvő munkája is, melyet Nagy Lajos, a győri kir. kath. tanítóképző igazgatója, azóta csendes falusi magányba vonult plehános, ültetett nyelvtűnkre, mely szemben nevelés történelmi irodalmunk legtöbb műveivel, nem kevés előnyökkel bővelkedik. És pedig úgy a feldolgozandó anyag kiválasztására, mint magára a feldolgozásra nézve is, mely kettőben jelöltük meg nevelés történetírásunk legfőbb hiányait. Előadása élénk és változatos, mely képes a nem szakemberben is tárgya iránt érdekeltséget ébreszteni. Iránya könnyed és elegans, a nélkül azonban, hogy bárhol is olyan hanyaggá válnék, mint a minőt ami írónkunk tapasztalunk, vagy hogy ez, az előadás világosságának, átlászó tisztaságának rovására törtenék valahol. A formai szépségre való ez a törekvés mely ma már minden irodalmi mű egyik elengedhetetlen feltétele, már maga indokoltá teszi Kellner művének lefordítását. S ha a szerző nem is igyekszik az egyes pedagógiai rendszerek egész melyéig szállani le, hogy azok értékét az alap szilárdságából vagy gyengeségéből mutassa ki; ha nem találjuk is benne azt a filozófiai szellemet, mely ezen elméleteknek pszichológiai és anthropológiai igazságát kutatná, — mely pedig, — melleleg legyen megjegyezve, mióta a pedagógika igazi tudomány lett, s Herbart, Ziller és mások működése folytán a filozófiára mint egyike alapra támaszkodik, a nevelés történetének egyik feladata lenne,

mégis dicsekszik egy olyan előnnyel, mely többi társai közt számára előbbkelőbb helyet van hivatva biztosítani. Megtanulhatjuk ugyanis belőle az összefüggést, mely az egyes elméletek belső tartalma között létezik; a pedagógikának lépésről lépésre való haladását és tökéletesedését, a fejlődés menetét, egymástól különböző, de mégis szoros viszonyban álló részeiben. Szóval ő az egyes rendszereket, nem mint különálló egészeket adja elő, hanem vonatkozással mintegy a középpontba helyezve, úgy a megelőző elméletekre, mint az utána következőkre is. Megismerhetjük pedig ezt mintegy önkénytelenül, magából az előadásból, a világos tiszta tárgyalásból, mi minden esetre művének egyik fő előnye, annélkül, hogy minket arra rávezetni külsőleg csak iparkodni is látszanék.

Nem kevésbé teszi bocsodni azonban munkáját, tekintve a történelmi igazságot és teljességet, tekintve a mi álláspontunkat a feldolgozott anyag összegyűjtése és kiválasztása is. Szívvél lélekkel a kath. nevelés híve lévén, iparkodik is ennek történetére gondot fordítani s a mennyire lehet azt kiemelni. — Kalauzi József s a jezuita iskolákon kívül, melyekről minden nevelés történetíró megemlékezik De Lasalle Jánosról, a nagy kath. népevelőről, Fenelonról a királyi nevelőről, Felbigerről, Overbergerről s a kath. nevelés több kiváló férfiáról oly részletes s alapos képet nyújt, minőt eddigelő más munkákban olvashatni nem igen lehetett alkalmunk s ha műve e tekintetben többé kevésbé még mindig hiányos, ez bizonyára nem neki, mint inkább a kath. nevelés történetírás elhanyagolt állapotának róható fel. — Mert hogy csak egynehányat említsünk fel sem a szent Atyák neveléstani rendszeréről, sem a tanító rendek alapítóinak pedagógiai működéséről, sem az egyházi zsinatoknak a nevelés ügyében hozott határozatairól nincsenek még olyan kimerítő monografiák, melyeket az egyetemes nevelés történetírója nehéz munkájánál felhasználhatna. S ez a körülmény, amint magyarázta Kellner munkájában ezen részek bővebb tárgyalásának hiányát, úgy megfajti néhány olyan nézetét is, melyet bővebb nevelés történelmi vizsgálódás mellett alig hagyhatna helybe. Lutherről szólva pl. így nyilatkozik: „Mig Luther és mások a német népek az általános irodalmi környelvre való kiképzésén fáradoztak s e törekvésükben a már mintegy száz évvel előbb feltalált könyvnyomtatás által hathatosán támogattattak a skolasztikusok egész erővel azon dolgoztak, hogy az anyanyelvet teljesen elnyomják.“ De hát a skolaszticizmus pedagógiai rendszerének ismertetése, s a skola nagy férfiai által filozófiai alapon felépített neveléstani elméletek kifejtése is szintén azon kívánalmak közé tartozik, melyet nevelés történetírásunk még mindig a jámbor óhajások között sorolhat fel. Mindezeket összegyűjteni egy szerencsésebb kezű, filozófiaiag és pedagógiaiag egyformán képzett nevelés történet író feladata leend, mikor a kath. neveléstörténet képe is más szint más alakot fog nyerni és nyújtani.

Eltekinve azonban ezeket, Kellner e munkája mindig egyik becsebbé darabja marad nevelés történelmi irodalmunknak. Méltán mondhatunk tehát köszönetet a fordítónak, hogy e munkát nyelvtűnkre áttűlteté, s hogy feladatát anyai szeretettel, anyai odaadással, a nyelv és előadás anyai szépségével oldotta meg. S ha valamit sajnálhatunk, úgy bizonyára csak azt, hogy nem a teljes nagy munkát, a maga egészében, fordította le számunkra, miáltal az összefüggés nem egy helyt nagyon is szenvedett. Így is azonban, a mint méltó volt e mű lefordítására, oly méltó munkát végzett a fordító is. Bizonyára oly dicséret ez, melyet épen a kath. irodalomban napról napra szaporodó fordítások közül csak kevésről mondhatunk el: de mely, épen ritkaságánál fogva, a jól teljesített munka legszebb elismerése és legszebb jutalma is.

*) A mű jelenleg Regéczy József nagyszombati kép. ig. tulajdona s a „Kalauz“ szerkesztőségében rendelhető meg 2 o. é. értelt. Szerk.

A kath. énekköltészet a hitújítás előtt.

(Vége.)

Magyar fordításban e himnust nem az eredeti jambusi sorok, hanem sapphói versszak alakjába öltöztetve, még pedig fogyatékos rímeléssel bírjuk ilyképen:

Oh magos mennyek szentséges Istene,
Széles egeknek megerősítője,
Negyedik napon bölcsen építője
És rendelője!

Ki fejként fölött, mint egy felvont sátor,
Megékesítéd az nagy magosságot;
Akkor csinálád te, az fényes napot
És az szép holdat.

Hogy ez világnak az nap ő fényével
Nappal szolgálna elkerülésével,
Az holdvilág is azonképen éjjel
Szolgálja szerrel.

Kik ezenképen az ő folyásokkal
Jegyek lennének ő elforgásokkal:
Esztenő, holnap és hétszám tartással
Lennének bizonynyal.

Ezekkel szerezd az szép csillagokat.
Mint egy hatalmas nagy országos badat,
Hogy megmutatnád te nagy hatalmadat,
Birodalmadat.

Világosíts meg az embereket is
Vedd el homályát a mi szívünknek is,
Oldd meg a bűnnek kemény kötelét is,
Te bírd minket is!

Ime ily szépen oldja fel a latin szöveg tömör irányát a magyar vallásos szív buzgó gerjedelme. S ez a mutatványul közölt darab csak egy a sok közül: csak részlete azon gyűjteménynek, mely annak idejében, a XIII. és a XIV. században egyházi énektáruul szolgálhatott.

Az *Érdy-Codex* (1527-ből) is tartalmaz egy breviariumi himnust magyar fordításban. A latin szöveg, melyet bizonyosan magyar pap készített, következőleg kezdődik:

Ave beate rex Stephane!
Inclya spes gentis tuae stb.

Magyarul:

Idvezlégý bódog szent István király.
Te népednek nemes reménysége!
Idvezlégý mi megtérésőnknek
Bizon doktora és apostola:
Idvezlégý minden szentségnek
És igazságnak fényes tiköre.

Azonban nemesek fordított énekekkel táplálkozott őseink vallási buzgalma, hanem eredeti termékekkel is hozzájárult a kath. magyar énekköltészet gazdagításához. En legalább boldognak érzem magamat s magasztos örömtől dobog a szívem, midőn arra gondolok, hogy a legregibb magyar nyomtatvány annak tiszteletét örökíti meg, ki isten kegyelméből honunk apostola, hazánkban a katolikus vallás megalapítója volt.

O deucheosegese zenth iob keez
mel'et magari ohaitua neez
draaga genche neepeunknek,
nag' ereome ziueneunknek.

Ez azon dícsőítő ének kezdete, mely 1484-ben nyomtatott Nürnbergben, melyről először Bartók Antal „Notiti Parochiae Jegenyensis Claudiopolii 1794.“ című munkája 122. lapján tett említést. Később többféle kiadásban megjelent ez ének, a 40-es években Gyurián és Bagó kiadásában Budán, legutóbb Grynaeus

Alajostól sajtó alá adva. „A mint ma bírjuk, változtatva van s ódon jelleméből kivetkőztetve“, jegyzi meg Toldy Ferencz irodalomtörténetében.

De ez az ének nem egyedüli kitejezője őseink vallásos buzgalmának: Toldy szerint a XV. században ismét annyira meggyűlt az énekkészlet, hogy az egyház szükségesnek látta megvizsgálását s külön helybenhagyását a dogmailag tiszta énekeknek. S bizonyára össze is gyűjtötték ezeket: sajnos, hogy az idők mostohasága ily gyűjteményt nem hagyott reánk szállani s legfeljebb csak későbbi énekyűjteményeink jelzései után bírnak tudomással arról, hogy a hitújítás előtt voltak magyar énekeink, legnagyobb részben latin himnuszok után fordítva, melyek közé azonban sok eredeti magyar termék is bevette magát. — Ez időből Urunk szentvédése történetének, a *Passiónak*, is több változatát bírjuk magyar nyelven s e körülmény is a mellett szól, hogy azok magyarul enekeltettek a hívek lelki épülésére a templomokban s ha ezeket lehetett énekelni nemzeti nyelven, hogyne lett volna megengedve más egyházi énekeknek honi nyelvünkön való zengedezése is? Nem hagyhatjuk végre említés nélkül a hitújítás előtti korszak legköltőibb s vallásos buzgóság melegével írt „*Mária-síruma k*“-at, melyekben — bár prózai alakban — a Szűzanya bánatos kesergései vannak meghatóan előadva.

Továbbá ez időből bírnak már szoltárfordításokat is... Ha az eddig mondottakra még egyszer visszatérintünk, nem vonhatjuk ki azon meggyőződés alól lelkünket, hogy az egyház nem gátolta, sőt megengedte a magyar egyházi népének használatát isteni tisztelete alkalmával; s a legnagyobb valószínűség támogatja azon állításunkat, hogy a magyar egyházi énektár — írott alakban — a mohácsi vész előtt is volt használatban.

Babik József.

IRODALMI RÖVID HIREK.

Megjelent *Kath. Örtűsek* Költemények s irányadok. Irta: Nagykavics Budapest, 1890. Nyomatott a „Hunyadi Mátyás Intézetben. 176 lap. Függelék 12 lap. Kapható a szerzőnél Tabon, (Somogy.) Ára 1 rbt 50 kr.

A *Szent Család Képes Népnaptára az 1891-ik évre*. Szerkeszti és kiadja két pécsmezei piebános. Ára 30 kr. A VIII. évfolyan semmiben sem áll az előbbiektől meg. A kiállítása diszes, a tartalma változatos. Ajánlatra nem szorul, minthogy a főtiszt papság e derék vállalatot, melynek befolyó tiszta jövedelme a regőti nökölöstor és a szakadathi plébánia templom javára fordítatik, országszerte a legelőnyösebben ösmeri.

LELKIPÁSZTOR.

Rovatvezető: **Dr. Klinda Teofil.**

Lehetnek-e nemkatholikusok komák?

gyakorlati lelkipásztorokodást e közelről érintő kérdést vetették fel multkor a fővárosi lelkészkező papságnak ősi koronáján, annélkül azonban, hogy ennek érdemleges tárgyalásába s kellő méltatásába bocsátkoztak volna. Ez a sorsa különben minden, egy kissé kényesebbnek látszó kérdésnek, melynek meghányásától fizik mindenki, mert senki sem akar a modern világ szemében vaskalaposnak még csak látszani sem, annál kevésbé, mert a szabadelvű és vallás dolgában közömbös tizenkilencedik század szelleme csak a felvilágosodott papokat dédelgeti és mondja övéinek. Ahhoz pedig jökora

önmegtagadásra van szükség, hogy valaki az elmúlt sötét századokban hozott egyházi szabványokhoz tartsa magát akkor, mikor mindenféle oly fényesen világít a szabadelvűség napja, hogy még Jézus Krisztus szolgáit is elvakítja.

Igen, ha hivatalbeli elődeink és az anyaszentegyház szolgálataiban kortársaink mindenkor és minden körülmények között következetesen és az egyház utasításai szerint jártak volna el a jelentkező protestáns keresztszülőkkel szemben, úgy most fölösleges lenne egy úrva szót is vesztegetnünk annak eldöntésére vagy vitatására, vajjon ez megengedett dolog-e vagy sem. De miután, az e részben követett gyakorlat folytán, évtizedek óta meggyökeresedett viszszaéléssel állunk szemben, nem térhetünk e különben egészen világos kérdés fölött a napirendre, hanem közelebről kell azt szemügyre vennünk, ha mindjárt csak röviden is.

Mindenek előtt kétségtelen, hogy katolikus keresztségnél megengedett módon (licite) nem szerepelhetnek protestáns komák s így nem is szabad őket az anyakönyv keresztszülők rovatába bejegyezni. Így tanítja ezt egész határozottsággal a római rituálé, a mely az egész világon s így hazánkban is törvény erejével bír, s mely ellen semmiféle ellenkező szokásnak vagy elvűtlenségnek nincsen helye, midőn idevonatkozólag így intézkedik: *Sciant praeterea parochi, ad hoc munus non esse admittendos infideles aut haereticos.* (Tit. II. C. I. n. 25.) A római rituáléval megegyezik e tekintetben minden tartományi vagy egyházmegyei rituálé, így az esztergomi és kalocsai.

Az 1858. évi esztergomi (tartományi) zsinat megtoldja még a rituálé utasítását a következőkkel: „*Arcendos itaque praecipit haec Synodus a munere patrinorum: infideles, haereticos, schismaticos, excommunicatos, et interdictos manifestos et notorios concubinaros, aliosque notorios peccatores, in specie etiam illos fideles, qui mixtum matrimonium illicite ineuntes consensus suum dederunt, ut proles ex mixto matrimonio progignendae in alia praeterquam Catholica Religione educantur.*“ (Tit. III. 2. 5.)

A kath. egyház eljárása e részben nagyon is helyes és következetes, teljes összhangzásban van tanításával, mely szerint az ember a keresztség által egy új, természetfeletti életre éled, lelkiileg újjászületik, Isten fiává leszen. (Conc. Trid. sess. V. de pecc. orig.) miért is a keresztséget az újjászületés szentségének is nevezi.

Ezen elvből és tanításból kifolyólag a keresztlő papot is, a ki a megkereszteltet Isten nevében a sz. lélek által újjá szüli, mintegy lelki, szellemi atyának tekinti, épen úgy, mint a komákat sem tartja egyedül tanúknak, a kik a keresztlés tényét, a szentség fölvetését egyszerűen bizonyítják, hanem olyanoknak, mint a kik a megkeresztelttel és nemzőivel szorosabb, benső lelki viszonyba lépnek. A keresztség kiszolgáltatásánál a komák az egyházat helyettesítik, melynek nevében a gyermeket keresztvízre tartják: „*patrini ecclesiam Xti referunt, quae infantes in suam fidem receptos Domino suo offert per baptismum sanctificandos.*“ (Instr. past. Eichst. pag. 90.)

Schulte pedig ezeket jegyzi meg a komákra vonatkozólag: „*Sie übernehmen ferner die Garantie, dass der Getaufte die Verpflichtungen, welche er entweder selbst, oder jene für ihn eingehen, halten werde, vertreten also gegenüber der Kirche die Stelle von Eltern.* (Eherecht S. 188.)

Mivel tehát az egyház ilyen módon a megkeresztelt s ennek keresztszülői között való viszonyt olyannak tekinti, mint a mely mindenben hasonló (analog) a természetes szülők és gyermekök közt felforgó kötelekhez, azért alapította egyszerűen erre a lelki rokonság házasságbontó akadályát. Amiből önként következik, hogy az egyház nem tekinti e viszonyt mulandónak,

hanem állandó, komoly köteléknek, a mit egyébként fényesen bizonyít a komáknak különösen latin elnevezése, a *kicompater, mater, patrini*-iknak nevezetnek.

Nem ritkán kezeseknek (sponsors, fideiussores) is hivatalnak, nyilván azért, mert az egyházzal szemben kezesességet vállalnak, mintegy biztosítékot nyújtanak arra nézve, hogy az újonnan megkeresztelt mindenkor méltó lesz keresztény nevéhez és állásához. — vagyis oly kezesek, a kik egész jellemők és ker. kath. érzületük, becületükkel jóállanak, hogy a gyermek Jézus szent valóságában fog oktattatni, ezen elvek szerint neveltetni. Így Graczián c. 105. dist. 5. de cons. — sz. Tamás 3. p. qu. 67. art. 8. — nemkülönbén a római katekizmus.

Mi következik tehát az eddig mondottakból?

A komaság, vagy a keresztszülői tiszt, oly felelősséggel járó terhes kötelesség (sanctae tutelae administratio), a melyre csak olyanokat szabad meghívni és elfogadni, a kiknek tehetségük és akaratuk is van arra, hogy a bennök helyezett bizalommal vissza nem élnek, hanem kötelességüket híven, pontosan teljesíteni fogják . . . qui non solum ore, sed et mente ac serio ad interrogata respondere queant ac velint.

Ha az eddig felsoroltakat összegezzük s a nem kutholikusokra alkalmazzuk, vajjon föltételezhetjük-e józanul, hogy az egyház olyanokat fogadjon el kezeseknek, a kik tanítását megvetik és többé kevésbé nyílt ellenségei? Miképen szerepelhet tehát a kath. egyházon kívül álló egyén mint kezes arra nézve, hogy keresztfia tisztességes, becületes katolikusnak fog neveltetni? Vajjon föltehető-e hogy egy protestáns a keresztség alkalmával hozzá intézett kérdéseket komolyan veszi s hogy nagy felelősséggel járó tisztét az egyház szándéka szerint teljesíti? Vajjon nem jó-e a legnagyobb zavarba, önmagával és vallása elveivel ellenkezésbe, midőn valamely kath. gyermek keresztszülői tisztét, ennek összes kötelességeivel magára vállalja?!

Ezen kérdéseket vetjük fel, hogy kimutassuk, mennyire következetlen, abszurd eljárás, protestánsokat mint komákat megtúrni és azokat az anyakönyvbe mint olyanokat bevezetni.

Végül fel kell még említenünk, hogy a protestánsoknak a komaságról egészen más nézeteik, elveik, fogalmaik vannak, mint nekünk katolikusoknak, a mennyiben náluk a keresztszülő egyszerűen csupán csak mint a gyermek szüleinek jó barátja (néha mint jóakarója) jelenik meg és szerepe a keresztségnél, a ki e tiszt elfogadása, illetve megjelenése által bizonyítja barátságát illetve jó indulatát. Vagyis a protestáns felőgás és tanítás szerint a komá egyszerű tanúja a keresztlésnek, a ki semmiféle kezesességet el nem vállal keresztfia nevelése és tanítása érdekében. — a mihez képest a protestánsok nem is fogadják el az ebből eredő lelki rokonságot, (cognatio spiritualis) melyet már a schalkaldeni pontokban örökre elvetettek. Ha már most túrjuk, megengedjük, hogy protestánsok szerepeljenek a keresztlésnél mint komák, úgy kath. szempontból mégis létre jó a lelki rokonság, daczára annak, hogy ők azt el nem ismerik.

Gondolkozzunk egy kissé e visszásság fölött — mert csakugyan az, midőn mintegy kényszeríteni akarunk valakit oly kötelességek elvállalására, melyeket ő sem el nem ismer, sem elfogadni nem akarhat.

Mindezeknél fogva nagyon helyesen jár el az egyház, midőn a protestánsokat a keresztszülői tiszt viselésétől eltiltja s meg nem engedi, hogy mint olyanok szerepeljenek: *Haereticus non admittendus est* (ad munus sponsoris sive patrini), *quum id plane repugnet Ritualis Romani praescripto et officio edocendi fidem et pietatem.*

et periculum subversionis secum ferat Ad vitandam gravem offensionem aliquando aperte non repellitur haeticus, qui se sistit sponsorem: attamen nunquam tantquam sponsor (patrinus) admittendus est, sed admonendi sunt parantes catholicum tantummodo eo munere fungi posse. Quapropter omnino improbandus est mos aliquorum passim excipientium haeticos ad illud munus, satis habentes, si alteruter sponsor catholicus sit, quod cum Rituali Romano et concilii Baltimorensis decreto pugnat. (Kenrick: Theol. Moral. Tract. 15. n. 47.)

Hogy mit tevők legyünk az esetben, ha protestansok jelentkeznek komáknak, ami manapság igen gyakran előfordúl, arra nézve következőképen intézkedik az 1860. évi esztergom-megyei zsinat: „Pro observantia praescribimus, ut si plures venerint nomine patrinorum collationi Baptismi assistere volentes, hi qua testes, honoris causa in rubrica observationum notari poterunt. — Dum porro pro patrinis offeruntur non catholici, hi quidem rubricae observationum etiam inferri poterunt, sed ad rubricam patrinorum scribatur aliquis catholicus; in aliorum defectu sacristanus vel compinator, scholae rector, obstetrix etc. poni debet. — Si demum par coniugum, in mixto matrimonio constitutum adhibendum urgeatur, catholica pars rubricae patrinorum, acatholica rubricae observationum inferatur.“ (Statutum V.)

Tudjuk nagyon jól, hogy az egyháznak ez álláspontját, sokan merevnek tartják, amde az egyház elveit senki fiáért fel nem adja, legyenek azok hideglakatos katolikusok, vagy szabadelvű protestansok.

Epistola Circularis.

(Haec S. R. C. epistola cunctis Orbis Episcopis italico idioma conscripta missa est.)

Ille me ac Rme Domine!

Norma liturgica est quam continuo urget S. R. C. haud posse in eadem ecclesia, multoque magis in eodem altari, publicae venerationi exponi duas vel pictas tabulas vel statuas, eundem representantes Sanctum, et, si de alma Virgine agatur, Deiparam sub eodem titulo repraesentantes. Huiusmodi principium nullam exceptionem patiens prae oculis habuit S. R. C. cum per Decretum d. d. 24 Februarii volentis anni, nonnullis satis fecit dubiis, quae Procurator Generalis Ordinis Praedicatorum proposuerat, ad consuetudinem quod spectat imaginem exponendi in ecclesiis, ubi imago s. s. Virginis a Rosarii titulo nuncupata antea venerabatur fideles, aliam eiusdem tituli imaginem, quae in ecclesia nuper erecta in Valle Pompeia peculiarem obtinet cultum.

Quidquid reapse sit de particulari loco, quo Deipara eiusmodi ratione colitur, nec non de gratis ac beneficiis, quae fidelibus dignatur elargiri Deus, qui illic convolant, aut Virginem illic honore habitam invocant, citra controversiam ponitur, effigiem illam, vel in ipsis accessionibus, si aliquot nullius momenti varietates excipias, Deiparam Virginem a Rosario dictam repraesentare. Haud ergo exponere eam licet in ecclesiis ac publicis oratoris, in quibus alia sub eodem titulo imago a fidelibus religione colitur.

Hinc, quamvis post dictum vulgatum Decretum, plures por-

rectae SS. D. Nostro petitiones fuerint, implorandi causa ut una cum antiqua Deiparae imagine a Rosario nuncupata, nova in aliqua Ecclesia relinqueretur, cui denominatio Pompeia superadditur: enunciato nihilominus principio derogari numquam potuit, quod responsa S. R. C. eo super negotia informat. Quae responsa, dubio super Indulgentiis inspecto, hucusque expositum confirmant, eas nempe duas imagines unum idemque constituere: proinde, quin novae excludantur Indulgentiae, quas concedere Sancta Sedes poterit, ad concessas quod attinet, eadem responsa ad condiciones eo fine praescriptas se referunt.

Interim, ut eiusmodi petitionibus imponantur finis, simulque liturgicae normae in similibus casibus tenendae in memoriam redigantur, haec S. C. S. Domini Nostri voluntate audita, opportunum censuit praesentem, E. T. mittere Epistolam, plenissime fidens, fore ut E. T. illa utatur ut devotio aequi confinia haud excedat, quae ceterum tantopere in Virginem Deiparam commendatione digna est ac salutaris.

Subscriptus Cardinalis s. tuendis Ritibus Praefectus peculiaris exhibet E. T. existimationis sensus, dum fausta cuncta adprecat

E. V.

Romae die 20 Maii 1890.

Addictissimus uti Frater

Caietanus Card. **Aloisi-Masella**, S. R. C. Praef.

Vincentius Nussi a Secretis.

Ordinis Praedicatorum.

R. P. Marcolinus Cicognani Procurator Generalis O. P. exponens quod plurimi Fratres sui Ordinis ad devotionem promovendam erga Beatissimam Deiparam a Rosario per Imaginem, quae colitur in Valle Pompeiorum, hanc Iconem exponere coeperunt in ecclesiis ipsius Ordinis, cupiensque eorundem fovere pietatem, verum iuxta leges a S. R. C. sancitas, insequentia dubia pro opportuna solutione eidem s. Congregationi humillime subiecit, nimirum:

Dubium I. An liceat in ecclesiis in quibus canonice sunt erectae S. S. Rosarii Confraternitates, antiquae Imagini B. M. V. de Rosario substituere Imaginem Pompeianam? Et quatenus Negative.

Dubium II. An liceat Imagini B. M. V. de Rosario in eodem Altari Imaginem parvam Pompeianam supponere? Et quatenus Negative.

Dubium III. An liceat in praefatis Ecclesiis dedicare dictae Imagini B. M. V. Pompeianae aliud Altare? Et quatenus Negative.

Dubium IV. An liceat saltem in aliquo loco earundem ecclesiarum Imaginem B. M. V. Pompeianam publicae venerationi exponere? Et quatenus Affirmative.

Dubium V. An eam visitando easdem Indulgentias Altaris Rosarii concessas Xtifideles et Confratres lucrari valeant?

Resp. Negative in omnibus. (24 Februar. 1890.)